

Over de doelmatigheid van ontgronding van grasland en boekweitakker op het landgoed Monnikenberg bij Hilversum door het Goois Natuurreservaat (GNR) Onderzoek uit eigen beweging door Mr. Drs. P.B.Ph. M. Bogaers

29 januari 2021: 20.900 woorden, 48 pagina's, bijlage pg. 49 t/m 54

Vergelijking met landgoed Cruysbergen (Bussum), het Laarder Wasmeer (Laren) NH), het Hilversumse Wasmeer, Gentianenveldje bij Heidebloem-`t Laer;

De voortgaande invloed van neerslagmestgift op milieu, natuur en landschap in het Gooi

Ontgrondingen: Natuurbeheer, natuurbehoud, of natuurdestructie?

Samenvatting:

Dit onderzoek uit eigen beweging komt voort uit verontrusting over de plannen tot ontgronding door het GNR van grasland en boekweitakker in het landgoed Monnikenberg.

Aangetoond wordt **de ondoelmatigheid** van deze plannen en de onmogelijkheid om na ontgronding en uitdieping van het verdwenen Monnikenwater aldaar te komen tot een voedselarm ven en vochtige heide met voedselarme vegetatie en planten, die gebonden zijn aan een voedselarme c.q. stikstofarme omgeving. Door stikstofbelasting uit de lucht kan dit doel niet worden bereikt. Strijd is aanwezig met de vereiste zorgvuldigheid bij het nemen van het besluit, wanneer in ongewijzigde vorm door de provincie Noord-Holland wordt vastgehouden aan het Ontwerpbesluit ontheffing, provincie Noord-Holland van 12 november 2020 onder kenmerk 1506750/1507397.

Aangetoond wordt dat de ontgronding van het grasland, c.q. het Monnikenwater, en van de boekweitakker, door het opzettelijk beschadigen of vernielen, c.q. het hier onherroepelijk aantasten van het territorium van de aanwezige dassenclan in Monnikenberg in strijd is met **art.3.10 lid 1 sub b Wnb**: „Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen”.

1) Inleiding

In de landgoederen Anna's Hoeve en Monnikenberg (van oorsprong één landgoed vóór de aanleg van de spoorlijn Hilversum-Amersfoort in de negentiende eeuw en ver voor de aanleg van de A27 omstreeks 1970 (ten oosten van Hilversum) vindt op grote schaal wederom een afkalving van dit gebied plaats door aanleg van de HOV (hoogwaardig openbaar vervoer). Zowel Anna's Hoeve als Monnikenberg zijn opnieuw diepgaand aangetast door menselijke grondhonger. De HOV moest en zou er komen. Dankzij verzet van de Vereniging Behoud Anna's Hoeve (VBAH) in Hilversum is de besluitvorming over de ontgrondingen in Monnikenberg -west nog niet afgesloten en is er nog

een kans dat dit project anders afloopt dan door de provincie Noord-Holland en het Goois Natuurreservaat gedacht. De aanleg van de HOV-lijn is erop gericht de verbinding tussen het noorden van het Gooi (gemeente Huizen) en de gemeente Hilversum voor personenverkeer te versterken. Gehoopt wordt op vermindering van het privé-autoverkeer binnen het Gooi. Of dit streven naar daling van het autoverkeer succes zal hebben is de vraag.

Zeven hectaren natuurgebied, hoogwaardig bosgebied met ca. 150 jaar oude beuken en eiken van Monnikenberg inclusief een dassenburcht zijn voor de bouw van een ecoduct en voor het aanleggen van de HOV-lijn inmiddels in 2020 te gronde gericht. De aanleg van de HOV-lijn is tegelijk gekoppeld aan een ander doel, te weten het verstevigen van de natuurverbinding tussen het landgoed Monnikenberg met het restant van Anna's Hoeve. Dat project heeft de naam gekregen van „Voltooiing Groene Schakel”. Zonder afhankelijk te zijn van informatie van Facebook heb ik ervoor gekozen mij te oriënteren in deze problematiek. Dit heeft het voordeel niet te worden aangestuurd door de projectontwikkelaars middels de website: www.hovintgooi.nl

Zie uit deze website de volgende aankondiging:

„De gemeente Hilversum, de provincie Noord-Holland en ProRail tekenden op vrijdag 16 december [waarschijnlijk betreft dit: 16 dec.2016, PB] een projectovereenkomst voor de aanleg van het deelproject Laren/Hilversum. Als onderdeel van het project bouwen partijen straks onder andere een ‘dubbellaagse’ onderdoorgang onder het spoor bij de Oosterengweg. Dat betekent dat we een drukke overweg kunnen opheffen en dat het verkeer in Hilversum veel beter zal doorstromen. Daarnaast komt er een natuurbrug bij Anna's Hoeve, dieren kunnen dan veilig het spoor oversteken tussen 't Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. Het tracé van de toekomstige busbaan in Laren en Hilversum komt parallel aan het spoor te liggen.”

Op woensdag 16 december 2020 bezocht ik het landgoed Monnikenberg, geïnteresseerd als ik was geraakt vanuit mijn studies biologie (1971-1978, vegetatie-onderzoek en kartering van moerassen en bossen in Kortenhoeve, plantenfysiologie van de intacte plant, didactiek van de biologie), en Nederlands recht (1981-1985) aan de (Rijks)universiteit Utrecht. Mijn werk als bestuursrechtadvocaat (1986-2017) heeft die belangstelling vergroot en zeker ook mijn ervaringen met het Participatieproject Oud Valkeveen in de periode maart 2019- heden.

Terzijde: Uit deze betrokkenheid bij dit project kwam een procedure voort bij de Raad van State over de rechtmatigheid en doelmatigheid van dit bestemmingsplan Oud Valkeveen e.o. 2019. Beroep is door mij namens de SBGH ingesteld. Inmiddels is uitspraak gedaan in de zaak Bestemmingsplan Oud Valkeveen 2019 e.o. door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State ((ABRvS) op 6 januari 2021 (ECLI:NLRVS:2021:7, zaaknummer: 201908317/1/R1 in de beroepen van Stichting Limiten en Valkeveen, de Vereniging Vrienden van het Gooi, de Stichting Behoud Gooise Heide (SBGH), en het Speelpark Oud Valkeveen B.V. tegen het vaststellingsbesluit van de gemeente Gooise Meren van 9 oktober 2019 van het Bestemmingsplan Oud Valkeveen e.o. 2019. De zitting bij de Afdeling (ABRvS) op 19 november 2020 nam zeven uren in beslag. In de uitspraak van 6 januari 2021 is in meerdere rechtsoverwegingen het in opdracht van de gemeente Gooise Meren uitgebrachte ecologisch rapport over Oud Valkeveen van 13 juni 2019 als volstrekt onvoldoende grondslag voor de wijzigingsbevoegdheid waarbij NNN-gebied aangemerkt. Het oostelijk van het speelpark gelegen loofbos op kalkrijke bodem, voedselbos voor de Das, zou volgens het raadsbesluit van 9 oktober 2019 onder voorwaarden mogelijk worden omgezet in parkeerterrein met verlies van de status van NNN-gebied. Binnen een termijn van zesentwintig weken krijgt de raad van Gooise Meren de gelegenheid om op alle kritische vragen van de ABRvS antwoord te geven. De ABRvS was op 6 januari 2021 van de deugdelijkheid en houdbaarheid en uitvoerbaarheid - op voorhand - van dit bestemmingsplan niet overtuigd.

Op dinsdag 22 december 2020 bracht ik een verslag uit naar aanleiding van mijn bezoek op 16 december aan het landgoed Monnikenberg (NNN-gebied) en vervolgens het Koggerbos/ Kocherbos in Muiderberg (eveneens NNN-gebied). Dat verslag is hierna opgenomen in **paragraaf 2.1**. Per e-mail heb ik dit essay gezonden naar P. Hulzink, senior-beleidsmedewerker natuur, landschap en recreatie van het GNR. P. Hulzink reageerde hierop per e-mail van 23 december 2020. Deze reactie is hierna opgenomen in **paragraaf 2.2**. Zijn antwoord leidde bij mij tot grote twijfels, neergelegd in mijn repliek van 23 december (**paragraaf 2.3**) over de doelmatigheid van het voornemen van GNR om op het landgoed Monnikenberg over te gaan tot grootschalige ontgronding van het zich daar bevindende grasland annex restant van wat in vroeger tijd bekend stond als het „*Monnikenwater*” en de tot op heden in gebruik zijnde boekweitakker in de zicht-as vanuit het klooster „de Stad Gods”(*1) van de zusters Augustinessen naar de Sint Vituskerk in Hilversum.

In het schrijven van P. Hulzink van 23 december 2020 (**paragraaf 2.2**) is met geen woord gesproken over mijn bedenkingen tegen het onherroepelijke gevolg van het ontgronden en daarmee vernietiging van grasland en akker,

essentiële onderdelen van het foerageergebied voor het overleven van een dassenclan in Monnikenberg, die de afbraak van 7 hectare bos voor de HOV-lijn aan zich voorbij heeft zien gaan. Grasland en akker zijn als onderdeel van het eerst 47 hectare- grote territorium in Monnikenberg van de das nog belangrijker geworden voor het overleven van de das, nu de HOV-lijn zeven hectare van dit territorium heeft afgepakt. Die verdwenen zeven hectare met meerdere eveneens vernietigde burchten van de das heeft het overleven van de dassenburchten in het resterende bos zeer moeizaam gemaakt. Dit vernietigen van dassenburchten en van het fysieke leefmilieu van de das is in strijd met de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming 2017.

Door aanleg van de HOV-lijn is het territorium teruggeschroefd tot ca. 40 hectare, een minimum areaal voor een clan met eeuwenoude burchten op een oppervlak van zeker een hectare - nog los van twee inmiddels aangelegde kunstburchten elders op het terrein . Per definitie dient het territorium van de das als rust-, voedsel- en migratiegebied annex voortplantingsgebied van een clan. De voorzitter, de heer ir. A. Meijer van de Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & t Gooi schatte op basis van diepgaande onderzoeken in Monnikenberg, en Anna's Hoeve en omliggende terreinen dat de clan van Monnikenberg het nu moet doen met de resterende veertig hectare (zie **paragraaf 2.4**) na afbraak van de zeven hectare niet alleen voor de HOV-lijn, maar ook door de bouw van het ecoduct.

Zoals uit de brief van P. Hulzink en mijn repliek daarop van 23 december 2020 (**paragraaf 2.3**) duidelijk zal zijn, offert het GNR met de ontgroning van het grasland en boekweitakker ook het regenwormenbestand op. Regenwormen vormen het belangrijkste voedsel voor de das, die zelf aan het hoofd staat van de voedselpiramide. **En dit ter wille van de stellige verwachting bij het GNR, dat op deze alsdan ontgronde percelen een regenwormarme heidevegetatie en vegetatie van voedselarme moerassige gronden zal ontstaan.** Het gaat om dezelfde plantensoorten zoals die ook elders in het Gooi door GNR als „streefsoorten” worden aangeduid om daarmee soortgelijke ontgroningen in

(*1) „ De Stad Gods” is vernoemd naar het boek van Aurelius Augustinus, „ De Stad van God”, geschreven in de jaren 412-426, uitgegeven door Ambo BV (Baarn) 1983, derde druk 1992, ISBN 90 263 1188 5, 1295 pagina's)

het Gooi te rechtvaardigen. **Vraag is of een dergelijk „wenslandschap” niet tegelijkertijd een fata morgana/illusiëlandschap blijkt te zijn, waarvan realisatie als fantasie en niet-doordacht terzijde dient te worden geschoven.**

En dit om de eenvoudige reden, dat voortgaande vermessing door stikstofneerslag (stikstofdepositie uit de lucht „ zure regen”, vaak aangeduid als “stikstof”) in het Gooi , de bodem in natuurgebieden zal blijven beïnvloeden. Ontgronding door GNR van de bodem in Monnikenberg zou ertoe moeten leiden, dat aldaar een vegetatie van voedselarme bodem zich kan handhaven.

Echter: ook na verwijdering van de toplaag van door decennia lange stikstofdepositie uit de lucht reeds beïnvloede bodems, zal het onderliggende voedselarmere bodemmateriaal, de resterende bodem, opnieuw zwaar door stikstofneerslag worden bemest en verzuurd. Binnen de kortst mogelijke termijn wordt het eventueel nuttig effect van de voorafgegane ontgronding te niet gedaan. Daarvoor kunnen bewijzen worden gevonden in soortgelijke projecten van ontgronding in Cruysbergen bij Bussum, het Laarder Wasmear bij Hilversum (gelegen direct naast Anna’s Hoeve en Monnikenberg).

Ook de invloed van stikstofbemesting vanwege het voortrazende autoverkeer op de A27, die Monnikenberg en Anna’s Hoeve doorsnijdt, is volledig over het hoofd gezien bij het wensdenken Van GNR en de provincie Noord-Holland bij het plan tot ontgronding met 51.000 en meer kubieke meters in Monnikenberg. Zie het volgende kader:

Zie hetgeen de VBAH - alleen al - over de stikstofbelasting door het wegverkeer op de A27 in een verzoek tot handhaving ingevolge de Wnb naar voren heeft gebracht op 22 november 2019 bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord:

„ (...)

5. Wegverkeer van de A27

Gevolg: dagelijks komt veel (extra) stikstofemissie in de natuurgebieden terecht.

In de afgelopen 2-3 jaar is de A27 verbreed. Aan beide zijden van de weg is er van 2 naar 3 rijstroken gegaan met ruimte voor een vierde rijstrook.

De prognose voor de A27 in 2030 is dat er dan 140.000 voertuigen per etmaal langskomen, 28% meer dan in 2012. (*Verbreiding A27 Hilversum, Tracébesluit A27 / A1, Rijkswaterstaat Midden Nederland, juli 2014, pag. 32. Mogelijk dat hiervan in 2030 minimaal 10% vrachtwagens zijn, of te wel 14.000 per etmaal*). 4

Met het totale autoverkeer en de toename daarvan op de A27 is geen rekening gehouden bij de bepaling van stikstofuitstoot in de berekeningen van Tauw 2016”

Ook over de toegenomen verkeersintensiteit op de Soestdijkerstraatweg (pal ten zuiden van Monnikenberg) heeft de VBAH zich helder uitgelaten in dat verzoek tot handhaving:

„ 10. De invloed van de Soestdijkerstraatweg

Met deze redelijk drukke provinciale weg die strak langs landgoed Monnikenberg loopt is geen rekening gehouden. Het is noodzakelijk in deze opsomming de A27 te noemen. Dan mag ook de Soestdijkerstraatweg niet ontbreken.

In Verkeersprognose omgeving Monnikenberg, Goudappel Coffeng, 20-1-2012, staat op pag. 3 tabel 2.1. en op pag. 4 fig. 2.1. Hierin is te zien dat ter hoogte van Monnikenberg 9.790 motorvoertuigen per etmaal passeren. Dit zijn cijfers uit 2009-2010. Tabel 3.1 op pag. 6 geeft voor 2020 de prognose 12.780 mvt /etmaal. De kans dat dit aantal nu al overschreden is, is vrij groot.

Op pag. 10 in tabel 4.3 staat de prognose voor 2020: 13.240 mvt/dag zullen hier passeren bij ontwikkeling plan Monnikenberg. Die ontwikkeling is inmiddels gaande.

Gevolg: dagelijks komt veel extra stikstofuitstoot in de natuurgebieden terecht.

Met de gevolgen hiervan is geen rekening gehouden bij de bepaling van stikstofuitstoot in de berekeningen van Tauw 2016. (...)

Het bodemarchief wordt ten onrechte aangetast in dit gebied van de aanwezige en beschermde aardkundige waarden. Eenmaal verknoeid is eeuwig verknoeid. In **paragraaf 2.5** wordt nader ingegaan op de omvang van de geplande ontgrondingen. **Paragraaf 2.6** gaat over ontgrondingsprojecten van GNR , waarop in **paragraaf 5** wordt teruggekomen. In **paragraaf 3** wordt de problematiek van zure regen en neerslagvermesting besproken. In **paragraaf 4** komt de betekenis aan de orde van atmosferische stikstofdepositie vanuit het onderzoek van dr. W.J.J. Colaris (1998) voor het natuurbouwprogramma van GNR in Monnikenberg in 2021. In **paragraaf 5** worden de ontgrondingsprojecten van GNR behandeld in het licht van het proefschrift over „ *Natuur van het Gooi, kansen voor duurzaam behoud*” van dr. W.J.J. Colarius uit 1998, c.q. de projecten Cruysbergen, en Laarder Wasmeer?

2) Een discussie over de ontgrondingen in Monnikenberg .

De discussie is aangevangen op 22 december 2020 met de publicatie en verzending van het volgende verslag:

2.1) „Van Monnikenberg bij Hilversum naar Muiderberg (Koggerbos/Kocherbos)” ,

Een dagtocht per fiets op woensdag 16 december 2020, „een stralende dag in december”

Twee relatief onbekend gebleven natuurgebieden (beide NNN, Natuur Netwerk Nederland, voorheen Ecologische Hoofdstructuur) werden op 16 december 2020 door mij bezocht. 's Ochtends in het zuidoosten van het Gooi: het landgoed Monnikenberg (nu nog 40 hectare na opoffering van 7 hectare aan de HOV-lijn bij het spoor van Hilversum naar Amersfoort (hoogwaardig openbaar vervoer). Daar werd ik rondgeleid door senior natuuronderzoeker Jelle Harder (73), die vanaf zijn vroegste jeugd in Hilversum het hele Gooi en omstreken als natuuronderzoeker door en door kent. En 's middags in Muiderberg aan de noord westzijde van het Gooi, op ca. 20 kilometer afstand gelegen vanaf Monnikenberg. Daar bezocht ik met mevrouw Thijn Westermann van de „Stichting Groen Muiderberg” samen met P. Hulzink, senior beleidsmedewerker van het Goois Natuurreservaat, het Koggerbos (ook gespeld Kocherbos), een gebied van ca. 10 hectare, gelegen naast de Begraafplaats van de Joodse Gemeenschap van Amsterdam.

Beide gebieden zijn niet alleen vanwege de natuur en bijhorend milieu en landschap indrukwekkend, maar ook om cultuurhistorische redenen. Monnikenberg is letterlijk -zoals de naam al zegt - nauw verbonden met de rooms-katholieke kerk. De Augustinessen, een congregatie van zusters, hadden hier in de twintigste eeuw hun klooster. De naam Monnikenberg en Monnikenwater komen al eeuwen op kaartbladen voor, waaronder op de kaart van Gooiland uit 1709, aangevuld in de editie van 1 november 1722. Zie ook de boekomslog van de „Geschiedenis van Gooiland”(*2)

Monnikenberg is nu verlaten en wacht op een nieuwe bestemming. Het kloostergebouw zal naar gehoopt wordt onderdak gaan bieden aan mensen met een sociale beperking. Het landschap ademt rust en stilte uit, zoals ook door de kerkvader Augustinus, bisschop van Hippo, theoloog en filosoof (354-430) werd voorgestaan en bepleit. Zijn gebeden en teksten zijn nog op de bomen terug te vinden in Monnikenberg.

Ook de begraafplaats van de zusters ter plaatse vormen een monument van bezinning. Hetzelfde geldt voor Muiderberg en de grote monumentale Joodse begraafplaats. Het Koggerbos was tot twee jaar terug nog eigendom van de Amsterdamse Joodse Gemeenschap. Het bos was voorbestemd ook begraafplaats te worden. Maar het bos is verkocht aan de Hockeyclub Muiderberg, die het bos al eerder hadden gepacht.

Ik was geïnteresseerd geraakt in beide gebieden door het feit dat het Gooi van buitenaf en van binnenuit steeds meer wordt opgegeten door een niet te stuiten „landhonger” van commercieel ingestelde personen en bestuurders van de Gooise gemeenten.

De tegenstelling tussen beide gebieden is, dat het GNR gelukkig de eigendom en daarmee het beheer van het landgoed Monnikenberg heeft overgenomen, en dat in Muiderberg de hockeyclub uit zijn jas is gegroeid en niet weet, hoe zij dit bos, dat evenals Monnikenberg valt onder de bescherming van de Wet natuurbescherming (2017) – beide zijn Natuur Netwerk Nederland gebieden- deskundig moet beheren. De enige remedie tegen verder verval van het Koggerbos is dat dit gebied veilig wordt gesteld oor een deskundige terreinbeherende instantie, zoals het GNR. Maar zover is het nog niet.

Voor mij was als bioloog van het landschap interessant, hoe beide gebieden, voor zover intact, alle kenmerken hadden, die de bossen van het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug gemeenschappelijk hebben, te weten een reliëf, bepaald door een afwisseling van laagten en hoogten, kleine heuvels van diverse hoogten en omvang, goed beloopbaar, niet te nat en toch vochtig, zandig, stevig, met uiteenlopende boomsoorten, gemengd bos, sparren, hulst, eiken, berken, beuken, gewone esdoorn, tamme kastanje, Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers e.a. , brede stekelvaren (met name in Muiderberg), adelaarsvaren (met name in Monnikenberg). Muiderberg was wat vochtiger.

Gevraagd, of in Muiderberg het bos ook een territorium van de das herbergt, zoals dat het geval is in Monnikenberg, was helder dat het Koggerbos zo klein van omvang is en zo geïsoleerd van andere natuurgebieden, en boven alles zo druk door menselijke activiteit bepaald, dat de das in het Koggerbos niet voorkomt. Ook de sperwer en de buizerd die er tot voor enige jaren nog broedden zijn in Muiderberg uit het bos verjaagd (mond. mededeling Thijn Westermann, *3).

Wat beheer van beide gebieden betreft, is duidelijk dat Monnikenberg ondanks het verdwijnen en „*wegbestemmen*” van 7 ha. bos vanwege de HOV-lijn naast het spoor (waaronder de vernietiging van een oude dassenburcht, waarvoor elders op het terrein een kunstburcht is aangelegd) nu nog beantwoordt aan de eisen die de Das (*Meles Meles*) stelt aan zijn fysieke leefomgeving, te weten: rust, stilte, donkerte, reliëf, voedsel , *zo weinig mogelijk mensen , geen honden.*

Gevaren zijn in Monnikenberg : een nog grotere versnippering van dit landgoed door het aanleggen van nieuwe paden, het ontgronden met een meter van het grote weiland/grasland met zijn begroeiing van matig voedselrijk grasland. Het grasland is overduidelijk van levensbelang voor het overleven van de dassenclan aldaar door het regenwormenbestand, waarvan de honderden molshopen in het grasland ook getuigen. Dat grasland ligt al op zo'n 60 cm onder het maaiveld van het naastgelegen pad vanwege een vermoedelijk in het verleden uitgevoerde ontzanding. Afgraven met nog eens veertig centimeter dient geen enkel redelijk doel. De gedachte om daar heide terug te laten keren als kennelijk hoger gewaardeerd vegetatietype dient geen doel als „steppingstone” naar andere heidegebieden, die er in de omgeving immers ook niet liggen. Juist de aanwezigheid van de dassenclan gedurende vermoedelijk al vele honderden jaren geeft aan dat het Gooi

(*2) „ Geschiedenis van Gooiland” door dr. D.Th. Enklaar en dr. A.C.I. De Vrankrijker, Algemene boekhandel Rozenbeek, Hilversum, 1972, nr. 853, 395

(*3): Broedvogelinventarisatie van het Kocherbos te Muiderberg 2013, rapport nummer 218 (www.vwgg.nl/rapporten) van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken door Frits Stoekenbroek (tellers: Antje van Slooten, Dirk prop, Frits Stoekenbroek, Gilles Timmer, Thijn Westermann, Trudy Stoekenbroek), 7 pagina's, 30 soorten broedende vogels, 123 territoria, waaronder Groene specht en de Ransuil (beide soorten van de rode lijst).

blij mag zijn met dit stabiele milieu. Afgraven van het grasland zal dit territorium m.i. tot onder het overlevingsminimum terugbrengen; einde dassenclan. Het territorium is m.i. net zo groot als het landgoed zelf: ca. 40 hectare. Een territorium van de das dient per definitie als voedsel en rustgebied naast de essentiële functie van voortplantingsgebied. Blijf daar dan vanaf. Het kennelijke plan tot uitdieping van het weiland, waar Pitrus (*Juncus effusus*) nog een indicatie geeft van vroeger aanwezig water (het Monnikenwater, (?)) heeft geen zin, als het grondwater, zoals elders uit het terrein blijkt, op zo'n vier tot vijf meter onder het oppervlak van dit grasland ligt. Het aanleggen van „vlonderpaden” in een te realiseren waterpartij is m.i. al even onzinnig en niet doordacht. Het leidt tot meer bezoek en recreatie. En daarmee tot het verjagen en uitsterven van de Das. Het uiterste minimum-areaal voor de das is daar m.i. al bereikt (ca. 40 ha.), waar de gemiddelde territorium omvang van de das in het Gooi langs de A27 zo'n 150 ha. bedraagt (*4).

In Muiderberg is de situatie nog desastreuzer, waar de hockeyclub geen bladafval op het veld kan velen. De bladblazer vergezelde onze tocht op 16 december. Paden waren en worden in de afgelopen jaren tot nu toe verbreed, zodat natuurlijke verjonging van het bos ter plekke wordt tegengegaan. Dit proces van bosverkleining gaat tot op heden door. Er wordt een park gecreëerd. Met natuur heeft het steeds minder te maken. Vele bomen zijn rondom ingezaagd en zijn gedood, omdat zij kennelijk in de weg staan aan de levenslust van de mens en zijn „woongenot/economische doelen”.

De zekerheid bestaat dat het GNR als terreinbeherende instelling ondanks alle modieuze ideeën en berichten over het ontgronden van het grasland in Monnikenberg en het aanleggen van vlonderpaden in kunstmatig gecreëerd water, zal kiezen voor bestendig beheer, zoals dat al eeuwenlang is gevoerd aldaar: rust, marginaal beheer om de natuur werkelijk een kans te geven.

De gemeente Gooise Meren, waartoe Muiderberg behoort, zal er alles aan moeten doen om het door haar gewenste imago van „meest groene gemeente in Nederland” waar te maken in Muiderberg, door in te grijpen in het proces van voortgaande aantasting van dit NNN-bos in Muiderberg”, aldus het verslag van 22 december 2020 van het bezoek aan beide natuurgebieden in Monnikenberg en Muiderberg.

De zekerheid over een positieve reactie van GNR over Monnikenberg neergelegd in het verslag van 22 december 2020 werd gelogenstraft in het daarop volgende antwoord van GNR van 23 december 2020.

(*4) bron: Jaap Mulder, geciteerd door Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi, rapport 24 september 2019, over de dassenclan in Oud Valkeveen).

2.2) Het antwoord van 23 december 2020 van de senior beleidsmedewerker Poul Hulzink van GNR op het essay van 22 december 2020 (hierboven opgenomen in paragraaf 2.1)

Op 23 december 2020 bij e-mail van 11:03 uur antwoordde de heer P. Hulzink op het hierboven in paragraaf 2.1 op 22 december door mij aan hem gestuurde verslag. De tekst daarvan is de volgende, waarbij enige niet essentiële tekstgedeelten van m.i. te persoonlijke aard zijn weggehaald:

„Dag Pieter,

Alhoewel het natuurlijk een persoonlijk verslag van jou is, voel ik me toch genoodzaakt enige aanvullende informatie te geven over de situatie Monnikenberg. Ik stel vast dat je naar mijn inzicht eenzijdig geïnformeerd bent (...) Maar ik vind het belangrijk dat als je een oordeel geeft over herinrichtingsmaatregelen (afgraven weiland Monnikenberg) die wellicht effect hebben op het leefgebied van de das, je ook kunt beschikken over enige achtergronden van de inrichtingsmaatregelen en de kansen die dat meebrengt voor andere planten en dieren dan de das. En begrijp me goed, de das is me lief; ik ben jarenlang voorzitter geweest van een dassengroep in het Gooi en omstreken en heb me ingezet voor een reeks aan dassenmaatregelen waarvan er velen zijn gerealiseerd. De das is voor de natuurbescherming en het beheer van de natuur in het Gooi een belangrijke soort.

Het afgraven van het weiland gebeurt niet om de das te pesten. *Het idee is ontstaan als voortvloeisel van onderzoek dat we hebben laten verrichten naar de bodemopbouw.*

Een deel van het weiland blijft altijd buitengewoon nat en een deel is snel verdroogd na regenval. Uit het onderzoek blijkt dat er een restant van een veenlaag aanwezig is onder een groot deel van het weiland. In het meest westelijke deel van het weiland is de veenlaag vergraven en ontbreekt.

Deze veenlaag is nog steeds water stagnerend waardoor er een schijngrondwaterspiegel ontstaat. Het veen is het restant van een ven, het Monnikenwater. Er zijn aanwijzingen dat er kleinschalig veen is gewonnen in de late middeleeuwen vermoedelijk als brandstof. Bij de landgoedaanleg halverwege de 19^e eeuw is het resterende veen afgedekt met grond en als weiland ingericht. Onder het veen bevindt zich het echte grondwater, ik meen 1,5 m dieper.

De veenlaag is ook aangetroffen in de bouwput toen de nieuwbouw van Casella is gerealiseerd.

De veenlaag heeft ons geïnspireerd het ven inbegrepen de natte tot vochtige heide en overgangen naar droge heide te herstellen. Daar is goed perspectief voor als de opgebrachte grond eenvoudigweg en subtiel wordt verwijderd. Dan ontstaat er weer ruimte voor natte heide soorten zoals dopheide, klokjesgentiaan, zonnedauwsoorten, witte en bruine

snavelbies en veenpluis en wollegras en bijbehorende insecten zoals bijvoorbeeld de moerassprinkhaan, diverse witsnuitlibellensoorten en vele andere.

In de afweging om deze ontwikkeling te omarmen, speelt de relatieve zeldzaamheid van natte heide levensgemeenschappen in het Gooi een rol. Alhoewel de natte heideplekken verspreid zijn in het Gooi en er geen sprake is van een samenhangend netwerk, vinden wij het toch zinvol zoveel mogelijk plekken die zich er voor lenen, te benutten. Al die afzonderlijke plekken zijn op zich zelf kwetsbaar voor bedreigingen. Zoveel mogelijk plekken goed inrichten en beheren draagt bij aan verminderde kwetsbaarheid en duurzame instandhouding van de biotoop natte heide met alle soorten die daarbij horen. Een versterking van de biodiversiteit dus.

Hoewel ik eigenlijk niet zo van de lange epistels ben, leek het me goed je op deze wijze te informeren, mede uit het respect dat ik voor je heb gezien je grote kennis en inzet voor de natuur die je heden ten dage aan de dag legt.

(...)", aldus P. Hulzink, senior beleidsmedewerker natuur, landschap en recreatie van GNR **(vetgedrukte tekstgedeelten, PB)**.

Van dit antwoord werd met erkentelijkheid kennis genomen. Het aangaan van een debat is altijd leerzaam en nuttig, temeer omdat het antwoord van GNR inzicht biedt in de overwegingen van het voornemen tot ontgronding van het weiland / grasland en akker op Monnikenberg.

Zoals aanstonds duidelijk was ging GNR niet in op al hetgeen ik op 22 december vermeld over de bedreigingen van deze ontgronding voor de fysieke overlevingskansen voor de dassenclan in dit landgoed. Dit heb ik in een e-mail 23 december om 12:41 uur aan GNR bericht:

2.3) Schrijven van P. Bogaers in replek van 23 december 2020 aan GNR

„ Beste Poul,

Hartelijk dank voor onderstaand antwoord.

Ik begrijp je afwegingen, maar ik zie dat er m.i. geen antwoord is gegeven op mijn opmerkingen en vragen over dit plan van GNR over de gevolgen van dit plan voor de fysieke leefomgeving van de dassenclan in Monnikenberg.

Is er door GNR informatie hierover vergaard bij de Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi? En bij omwonenden over hun waarnemingen van de das? Is er chemisch onderzoek gedaan naar de

samenstelling van de bodem van het weiland?

Is er geen sprake van een wens tot landschapsbouw, waardoor huidige aanwezige en gerealiseerde natuur in dit gebied wordt opgeofferd, terwijl er al zeven hectare is opgeofferd door GNR ter wille van de HOV-lijn?

GNR is op de hoogte van de enorme betekenis van dit gebied (40 hectare) voor het overleven van de das. Er bevindt zich een m.i. eeuwenoude, althans zeer oude en stabiele burcht die verspreid over in mijn waarneming ca. ruim 1 hectare, plus daarnaast een net gerealiseerde kunstburcht vlak bij het kloostergebouw, en een kunstburcht op ca. 100 meter links vanaf de ingang van dit landgoed. Wat wordt er hier bedreigd door GNR bij realisering van het wenslandschap? Eerder heeft de heer Harder terecht zijn waarschuwingen over de bedreiging van een dassenclan en bijhorende burcht in Monnikenberg keer op keer naar voren gebracht. Zijn waarschuwingen werden ten onrechte in de wind geslagen door de R.U.D. Noord-Holland. Wat een treurnis. Wordt ook hier de put gedempt als het te laat is?

Ik spreek niet over termen zoals „het pesten van de das. De das is een beschermde diersoort, terwijl ook het afbreuk doen aan zijn territorium in strijd is met de verbodsbepalingen uit Wnb. Daar kan m.i. niet mee worden gespeeld.

Ik ben er van op de hoogte hoezeer GNR instaat voor behoud en versterking van de natuur. Ik ben in dit geval evenwel niet overtuigd van een doordacht beleid.

Ik raad GNR dringend aan af te zien van dit plan.

Dit staat wederzijdse samenwerking niet in de weg.

Hartelijke groet,

P.B.”

2.4) Instemming van de Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi met de adviezen van P. Bogaers aan GNR

Van de voorzitter Ton Meijer van de Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi werd een reactie ontvangen per e-mail van 23 december 2020 om 10:29 uur op het verslag over Monnikenberg en Muiderberg van 22 december en op het daarop volgende schrijven van 23 december aan GNR. Uit de reactie van Ton Meijer , wordt het volgende geciteerd:

„(...)

Dank je voor je interessante verslag. Dat was een mooie en lange excursie. Wat je over Monnikenberg hebt geschreven, is goed herkenbaar voor onze stichting. Ik heb daar inmiddels heel wat uurtjes naar dassensporen gezocht en genoten van de sfeer, vooral toen die zeven hectare voor de HOV-lijn nog intact was. (...)

*Bijgevoegd mijn verslagje (vertrouwelijk) van sporenonderzoek aan de oostkant van de snelweg, in Monnikenberg oost. (...). **Het is aannemelijk dat daar een andere hoofdburcht ligt en dus een ander territorium en dat de snelweg een territoriumgrens vormt. Dit is een reden waarom ik aanneem dat het territorium Monnikenberg west slechts 40 ha bedraagt. Het territorium Monnikenberg west ligt m.i. ingeklemd tussen bebouwing, grote wegen en spoorlijn.***

In een volgend e-mailbericht van 23 december 2020 om 13:40 uur deelde de heer Meijer het volgende mee over mijn adviezen van 22 en 23 december 2020 aan het Goois Natuurreservaat:

„Je hebt dhr. Hulzink een goed antwoord en advies gegeven (...)”. Zijn reactie (...) gaat niet in op de wetgeving voor de Das (en andere nu aanwezige soorten) (...)”

Helder is, dat GNR niet ingaat op de bedreigingen voor de dassenclan op het landgoed Monnikenberg (west), dat door de aanleg van de A27 al eerder is gescheiden van het oostelijk gelegen deel van dit landgoed. De clan op Monnikenberg-oost is niet inwisselbaar met Monnikenberg – west. Het betreft afzonderlijke dassenclans, die elk hun eigen territorium hebben. Dassenclans zijn niet uitwisselbaar zoals uit onderzoek van Hans Kruuk bekend is (*5). Het gaat om aparte dassenclans, die elk hun eigen territorium met geweld verdedigen.

GNR neemt met de voorgestane ontgroning het verdwijnen van de das in Monnikenberg „op de koop toe”.

Blijft over de stelling van GNR, dat (met voorbijgaan aan de verbodsbepalingen van de Wnb 2017, dat er geen inbreuk mag worden gemaakt op het leefgebied van de das) de ontgroning van het grasland/weiland en van de boekweitakker geoorloofd (=rechtmatig, PB) en nuttig (= doelmatig, PB) is vanwege de uitgesproken verwachting van woordvoerder en beleidsbepaler P. Hulzink : „**Dan ontstaat er weer ruimte voor natte heide soorten zoals dopheide, klokjesgentiaan, zonedauwsoorten, witte en bruine snavelbies en veenpluis en wollegras en bijbehorende insecten zoals bijvoorbeeld de moerassprinkhaan, diverse witsnuitlibellensoorten en vele andere**”.

In de volgende paragrafen zal op de houdbaarheid en realiseerbaarheid van die verwachting van GNR worden ingegaan, zoals P. Hulzink op 23 december 2020 deze verwachting heeft omschreven: „**De veenlaag heeft ons geïnspireerd het ven inbegrepen de natte tot vochtige heide en overgangen naar droge heide te herstellen. Daar is goed perspectief voor als de opgebrachte grond eenvoudigweg en subtiel wordt verwijderd**”.

(*5) Kruuk, H. (Hans), the Social Badger: ecology and behaviour of a group-living carnivore (Meles Meles), 1989, Oxford University Press, , ISBN 0-19-858703-1, 155 pages, page 84,, *badgers are intensely territorial animals, more so than most other carnivores, and highly aggressive against their neighbours, spending a lot of time and energy in the defence of their own area*”.

2.5) De omvang van de door GNR voorgestane ontgroningen in Monnikenberg

Het gaat echter niet om een „eenvoudige en subtiele” verwijdering van grond. Zie het Ontwerpbesluit ontheffing Provinciale Milieu Verordening (PMV) van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland , aardkundige monumenten, 2020-16 AM, Groene Schakel PNH, gepubliceerd op 12 november 2020, zaaknummer 9668723 bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Dit ontwerpbesluit behelst zoals de aanhef ervan vermeldt:

„De ontwerpbeschikking betreft het voornemen tot het uitvoeren van graafwerkzaamheden ten behoeve van het realiseren van een duurzame ecologische en recreatieve inrichting van de natuurverbinding “(bij Anna’s Hoeve en Monnikenberg, PB).

Op 24 december 2020 is door de Vereniging tot Behoud van Anna’s Hoeve e.o. (VBAH) een zienswijze ingediend tegen dit ontwerpbesluit. De zienswijze bevat een scala aan gegevens over de inhoud en reikwijdte van het voornemensbesluit van 12 november 2020, zo ook over de vraag om hoeveel grond de voorgenomen ontgroning op Monnikenberg nu gaat. Zie de bijlage bij deze beschouwing.

De hoeveelheid uit te graven grond:

In de Ontwerpbeschikking van 12 november 2020 van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, provincie Noord-Holland – Provinciale Milieu Verordening (PMV), zaak nummer 9668723 wordt een ontheffing verleend van de verboden van de PMV Noord-Holland (Aardkundig monument) . De ontwerpbeschikking betreft het voornemen tot het uitvoeren van graafwerkzaamheden ten behoeve van het realiseren van een duurzame ecologische en recreatieve inrichting van de natuurverbinding bij Anna’s Hoeve en Monnikenberg. (contactgegevens: www.odnzkg.nl).

Aan dit Ontwerpbesluit, - waarbij aan de Provincie Noord-Holland ontheffing wordt verleend in verband met „aardkundige monumenten, 2020-16 AM, Groene Schakel PNH”, ex artikel 6.3 vierde lid van de PMV, onder kenmerk 1506750/1507397 - wordt het volgende ontleend over de omvang van de vergunde werkzaamheden (vetgedrukte en uitvergroete tekst en onderstreping, PB):

Beschrijving van de handelingen

De provincie Noord-Holland werkt in samenwerking met ProRail, het Goois Natuurreservaat en de gemeenten Hilversum en Laren aan de

ontwikkeling **van natuurverbinding 'De Groene Schakel' (of 'Voltooiing Groene Schakel', hierna: VGS)**. De doelstelling van het project is het realiseren van een ecologische verbinding tussen de natuurgebieden in het Gooi en op de Utrechtse Heuvelrug. Natuurverbinding 'De Groene Schakel' moet **de ruimtelijke samenhang van het Natuurnetwerk Nederland NNN, voorheen EHS genoemd, versterken en daarmee de overlevingskansen voor plant- en diersoorten vergroten.**

Het doel van het deelproject VGS is het realiseren van een duurzame ecologische en recreatieve inrichting van de natuurverbinding tussen het Goois Natuurreservaat en de Utrechtse Heuvelrug, dat een onderdeel vormt van Natuurnetwerk Nederland (NNN). **Soorten die in de gebieden voorkomen (zoals de kamsalamander, de das, de ree en de boommarter) en soorten die er mogelijk in de toekomst zullen voorkomen (zoals het edelhert) profiteren van deze natuurverbinding.** Het verbeteren van de bereikbaarheid van deze leefgebieden leidt tot **verduurzaming van de voorkomende populaties.**

Om de ecologische doelen uit de Wet natuurbescherming te behalen zijn aanpassingen nodig aan de recreatieve functies van het gebied. Door het openbare gebied te scheiden van de natuurverbinding wordt een rustgebied gecreëerd voor de ecologische belangen. **In het rapport 'De Groene Schakel, Actualisatie doelsoortenlijst, verkenning benodigde afgravingen en advies rustgebied' (Alterra-rapport 2459, zie bijlage), is beschreven wat de urgentie is van deze ecologische verbinding en hoe deze dient te worden ingericht om de doelen te behalen.**

Het gaat om de volgende werkzaamheden:

Realisatie van een bos- en heideverbinding vanaf de natuurbrug Anna's Hoeve richting het noorden. De heideverbinding sluit daar aan op het open gebied van het Laarder Wasmeer, de bosverbinding op het bosgebied ten oosten van het Laarder Wasmeer. Hiervoor worden alleen de strooisellaag en enkele bomen en bosschages verwijderd. Op enkele plekken wordt nieuwe beplanting aangeplant en licht ondiep grondwerk verricht.

Realisatie van een waterpartij met ecologische oever (plas-dras zone) aan de westzijde van de toeloop van de natuurbrug Anna's Hoeve ter versterking van het ecologisch functioneren van de natuurverbinding en als natuurlijke begrenzing tussen het toegankelijke deel van Anna's Hoeve en het rustgebied op en rond de natuurbrug. De waterpartij wordt vergroot en staat in open verbinding met het stelsel van vijvers op Anna's Hoeve.

Aan de oevers van de Bergvijver worden ecologische plas-dras oevers gerealiseerd. Aan de zuidelijke en oostelijke oever gebeurt dit door het verondiepen van het bestaande water, aan de noordelijke oever door het afgraven van de bestaande steile oever.

In en rond de bos- en heideverbinding Anna's Hoeve worden 3 poelen gerealiseerd. De poelen zijn nodig om watergebonden doelsoorten, zoals de ringslang en de kamsalamander, optimale mogelijkheden te bieden om zich te verspreiden.

Reconstructie van een heideven rondom een te behouden poel,

inclusief een omliggende lage grondwal met struweel

Realisatie van een bos- en heideverbinding tussen de natuurbrug Anna's Hoeve, de Faunatunnel Monnikenberg en het gebied ten Oosten van de A27. Hiervoor wordt alleen de strooisellaag verwijderd en enkele bomen en bosschages gekapt. Op enkele plekken wordt nieuwe beplanting aangeplant en licht ondiep grondwerk verricht. Ook wordt er een nieuwe poel ontgraven.

Realisatie van een geschikte uitgangssituatie voor de ontwikkeling van heide op de voormalige akker aan de westzijde van landgoed Monnikenberg. Circa 1/3 (later veranderd in: 2/3, PB) van de voormalige akker wordt niet ontgraven en blijft behouden in zijn huidige functie.

Circa 2/3 (later veranderd in 1/3, PB) van de voormalige akker wordt hiervoor gemiddeld tot circa 1,0 meter onder het huidige maaiveld ontgraven.

Het parkeerterrein ten zuiden van de Weg over Anna's Hoeve wordt verwijderd. De huidige locatie van de parkeerplaatsen wordt omgevormd tot natuur. Een andere nabij gelegen bestaande parkeerplaats (nabij de sportvelden) wordt uitgebreid met enkele parkeerplaatsen.

Realisatie van diverse recreatieve voorzieningen zoals een veilige wandeloversteek richting de naastgelegen woonwijk, herinrichting van het maaiveld van de bergen van Anna's Hoeve met onder andere wandelpaden, een mindervaliden-pad en trappen.

Realisatie van diverse nieuwe wandel- en fietsverbindingen door routes te verplaatsen. Hiervoor worden enkele bestaande fiets en wandelpaden verwijderd.

Realisatie van een vlonderpad over de Bergvijver. Hierdoor worden bestaande wandelpaden door het gebied met elkaar verbonden, waarmee het rondje Bergvijver wordt hersteld.

Door het inrichten van een rustgebied wordt dit rondje doorbroken.

Verplaatsen van de parkeerplaats Monnikenberg naar nabij de

N41 5. **De huidige locatie, naast het klooster, wordt omgevormd tot natuur.**

- **Realisatie van een vlonderpad over het te realiseren Monnikenwater.** Hierdoor worden bestaande wandelpaden door het gebied met elkaar verbonden.

Zwaarwegend maatschappelijk belang

Het zwaarwegend maatschappelijke belang dat met onderhavig project wordt gediend is bescherming van flora en fauna conform de Wet

natuurbescherming. Het uitvoeringsprogramma De Groene Schakel (zie bijlage overzicht maatregelen) maakt deel uit van een integraal project waarbij de realisatie van nieuwe hoogwaardige nationale infrastructuur inclusief een duurzame inbedding wordt gerealiseerd. Als onderdeel van de duurzame inbedding wordt de ontsnippering van internationaal

belangrijke natuur meegenomen. **Dit ontsnipperingsproject is onderdeel**

van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MjPO). Dit MJPO-project (NH-1 6) wordt in opdracht van de Rijksoverheid en onder regie van de provincie Noord-Holland en in samenwerking met de gemeente Hilversum en het Goois Natuurreservaat uitgevoerd door Rijkswaterstaat

en ProRail. Het door het bestaande treinspoor en de A27 versnipperde natuurgebied wordt ontsnipperd. Het programma levert daarmee een grote bijdrage aan het Natuurnetwerk Nederland (het Nederlandse netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden).

De Groene Schakel is tevens opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Noordelijke Heuvelrug. Bescherming van flora en fauna wordt als maatschappelijk belang erkend in de Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn (Europees niveau) en is vertaald in de Wet natuurbescherming (nationaal niveau). **Het natuurbeleid geeft hier invulling aan. Het natuurbeleid heeft als speerpunt de realisatie van een aantal robuuste verbindingen omdat de isolatie van natuurgebieden een belangrijke bedreiging is voor de natuurkwaliteit.** De aanleg van een aantal natuurbruggen en de inrichting van natuurverbindingen is cruciaal om de barrièrewerking van infrastructuur en bebouwing te verminderen. Hierop is reeds fors geïnvesteerd door provincie en rijk. **Zo kan de levensvatbaarheid**

worden vergroot van kwetsbare populaties. Doelsoorten van de Groene Schakel zijn onder meer de ree, de das, de boommarter, de levendbarende hagedis, de zandhagedis, de ringslang, de kamsalamander, het heideblauwtje, de heivlinder, de veldkrekel en loopkever- en mierensoorten.

De belangrijkste ecologische functies van de Groene Schakel voor bovengenoemde soortgroepen zijn:

- **Vergroten geschiktheid bestaande leefgebieden;**
- **Faciliteren kolonisatie nieuwe leefgebieden;**

.Vergroten levensvatbaarheid populaties;
.Faciliteren genetische uitwisseling;
.Herstellen natuurlijke processen;
.Faciliteren verschuivingen in arealgrenzen van soorten;
.Voorkomen onnatuurlijke sterfte.

Door Alterra (Alterra-rapport 2934, februari 2019) is inzichtelijk gemaakt hoe deze nieuwe verbinding functioneel wordt voor deze doelsoorten. Door het opheffen van barrières en het realiseren van

verbindingen (corridors en stapstenen) kunnen doelsoorten zich bewegen tussen de Utrechtse Heuvelrug en Zuiderheide.

Door het realiseren van poelen in het projectgebied wordt een geschikt leefgebied (corridor) voor deze soorten gecreëerd. Daarnaast kunnen poelen gebruikt worden om door het gebied bewegen. Een poel functioneert daarom ook als stapsteen.

Alternatieve locaties

Op grond van artikel 6.3, vijfde lid van de PMV is onderzoek gedaan naar alternatieve locaties buiten het aardkundig monument. De conclusie daarvan is dat er geen alternatieve locaties buiten het

Aardkundig Monument zijn. **Het project is gericht op het optimaal laten functioneren van een robuuste en duurzame natuurverbinding voor diersoorten, zoals die vanuit het MJPO wordt gevraagd.**

Om dit doel te

bereiken moeten de betreffende maatregelen binnen het aardkundig monument worden uitgevoerd, aangezien er door de beperkte ruimte die de omliggende infrastructuur biedt geen gelegenheid is om de benodigde maatregelen buiten het aardkundig monument te situeren. Ook qua alternatieve ontwerp oplossingen blijkt het niet mogelijk om het aardkundig monument geheel te sparen. Om optimaal te kunnen functioneren als voortplantingswater van watergebonden doelsoorten dienen de poelen grondwatergevoed te zijn. Kunstmatige poelen op maaiveld brengen het functioneren van de natuurverbinding op lange termijn in gevaar. De verbreding van de vijver Anna's Hoeve aan de westzijde van de toeloop van de natuurbrug Anna's Hoeve is nodig omdat een verbrede vijver fungeert als natuurlijke begrenzing tussen het toegankelijke deel van Anna's Hoeve en het rustgebied op en rond de natuurbrug. Het goed functioneren van dit rustgebied zorgt voor versterking van het ecologisch functioneren van de natuurverbinding.

Daarnaast zorgt het afgraven van de bestaande steile oever aan de noordzijde van de vijver voor het creëren van geleidelijke gradiënten, hetgeen leidt tot verschillende microklimaten. Dit resulteert in een grotere biodiversiteit, en daarmee een versterking van de ecologische functie van de natuurverbinding.

Minimale aantasting

Nadat uit onderzoek is gebleken dat er geen alternatieve locaties buiten het aardkundig monument voorhanden zijn en aantasting van het aardkundig monument onontkoombaar lijkt, is op grond van artikel 6.3, vijfde lid van de PMV gekeken naar een zo minimaal mogelijke aantasting. De aanvrager heeft gekeken naar oplossingen binnen het aardkundig monument die tot een kleinere aantasting van het aardkundig monument zouden kunnen leiden .

De maatregelen leiden tijdens de aanleg tot een beperkte en lokale impact op het aardkundig monument. Het gaat daarbij met name om de diepere bodemingrepen ter hoogte van de waterpartijen en poelen.

Door deze ingrepen worden lokaal dekzand- en stuwwalafzettingen verstoord en is er sprake van enige aantasting van het microreliëf.

In het eindbeeld leveren de maatregelen een situatie op waarin het aardkundig monument **door de grotere openheid en de aanleg van het vlonderpad juist beter beleefbaar is.**

De gedeeltelijke ontgraving van de akker leidt tot heidevorming. De heidevorming past in de traditie van de natuurontwikkeling, die het gevolg was van de zandverstuivingen door

menselijk ingrijpen vanaf de late middeleeuwen. Het is juist deze fase die in het projectgebied sterk is vertegenwoordigd. De maatregelen leiden dan ook tot een eindsituatie waarin met name de jongste vormingsfase van het aardkundig monument - te weten het ontstaan van de stuifzanden - nog beter beleefbaar wordt.

Conclusie

Op grond van bovenstaande menen wij dat er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang op grond van artikel 6.3, vijfde lid van de PMV. Uit onderzoek blijkt dat er geen alternatieve locaties buiten het aardkundige monument voorhanden zijn en dat de aantasting zo minimaal mogelijk is gebleven. Om die reden kunnen wij op grond van artikel 6.3, vierde lid, van de PMV de gevraagde ontheffing verlenen van verbod om handelingen te verrichten als bedoeld in artikel 6.3, eerste lid van de PMV.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast. nciasecretaris
voorzitter”

Commentaar P. Bogaers:

I. In deze Ontwerpbeschikking wordt louter gesproken over **diersoorten als doelsoorten** van de Groene Schakel: „ *onder meer de ree, de das, de boommarter, de levendbarende hagedis, de zandhagedis, de ringslang, de kamsalamander, het heideblauwtje, de heivlinder, de veldkrekel en loopkever-en mierensoorten*” (pg.6/8). Op pg.3/8 wordt in de laatste alinea als lekker maker de volgende toevoeging vermeld: „*en soorten die er mogelijk in de toekomst zullen voorkomen (zoals het edelhert) profiteren van deze natuurverbinding.*” Het zelfde argument werd als warmmaker gehanteerd in het rapport, **eveneens door Alterra**, rapport nr. 168, ISSN 1566-7197 uit 2001: Toets natuurontwikkelingsplan en natuurbrug in Zanderij Crailo in opdracht van het GNR.

Daar werd in de samenvatting op pagina 12 het volgende meegedeeld: „ook voor de grazers edelhert en wild zwijn is een natuurbrug niet noodzakelijk: na aaneg van de natuurbrug is het ontstane leefgebied namelijk nog te klein voor een natuurlijke duurzame populatie van deze hoefdieren. Wel biedt het gebied met de natuurbrug draagkracht voor een kleine, intensief beheerde populatie edelherten.”

NB. De natuurbrug Crailo, geopend op 3 mei 2006, heeft niet geleid tot de komst van welk everzwijn of edelhert in het Gooi dan ook. Hetzelfde lot zal de natuurbrug in en –viaduct in A en bij Anna’s Hoeve beschoren zijn.

Overigens zijn in een later rapport over de doelsoorten van het project Voltooing Groene Schakel bij Monnikenberg de volgende soorten al komen te vervallen : zandhagedis, heideblauwtje, heikrekel, loopkever- en mierensoorten. Ook het edelhert is afgevoerd.

II. Erger is dat door GNR, zie hierboven paragraaf 2.2 op 23 december 2020 **geenszins geschreven wordt over de in de ontwerpbeschikking genoemde doeldiersoorten**, maar over de verwachting dat in het te ontgraven grasland en de akker er planten zullen groeien, citaat P. Hulzink: „ *Dan ontstaat er weer ruimte voor natte heide soorten zoals dopheide, klokjesgentiaan, zonnedauwsoorten, witte en bruine snavelbies en veenpluis en wollegras en bijbehorende insecten zoals bijvoorbeeld de moerassprinkhaan, diverse witsnuitlibellensoorten en vele andere.*”

In de gesprekken die ik met ook Derk van der Velden, landschapsarchitect van het GNR heb gevoerd, laatstelijk ook uitvoerig op maandag 18 januari 2021, over het belang van het landgoed Monnikenberg voor de Das, waarbij volgens GNR - met voorbijgaan aan de eisen van de das aan zijn fysieke leefomgeving - het grasland ter plaatse ontgraven moet worden, deelde Van der Velden desgevraagd het volgende mee: „ *ecologisch is het grasland bij het klooster niet van belang. Daar groeien maar tien plantensoorten. Na afgraving krijgen we er veel natte heide- en vensoorten voor terug. Het is niet nuttig om alles vanuit het oogpunt van de Das te bekijken. Het gaat om de vergroting van biodiversiteit*”.

Op mijn tegenwerping dat de dassenclan in Monnikenberg aan de top staat van het plaatselijke ecosysteem aldaar , ging hij als landschapsarchitect niet in.

Ook al is het GNR bekend met de hoog beschermde status van de Das ingevolge de Wnb, is dit voor het GNR in dit gebied niet van belang. Het dassen territorium hoeft niet beschermd te worden. Daarmee is de ontwerpbeschikking van 12 november

2020 slechts een betuiging van lippendienst aan de bescherming van de Das aldaar. **Er is sprake van misleiding door de provincie Noord-Holland over de ecologische rechtvaardiging van de ontheffing.**

III. Een derde punt van commentaar is dat uit de ontwerpbeschikking **niet duidelijk is, welke omvang de ontgroning op Monnikenberg** heeft. Zonder uitleg hiervan wordt op pagina 4/8 slechts gesteld:

„Reconstructie van een heideven rondom een te behouden poel, inclusief een omliggende lage grondwal met struweel.

Realisatie van een bos- en heideverbinding tussen de natuurbrug Anna's Hoeve, de Faunatunnel Monnikenberg en het gebied ten Oosten van de A27. Hiervoor wordt alleen de strooisellaag verwijderd en enkele bomen en bosschages gekapt. Op enkele plekken wordt nieuwe beplanting aangeplant en licht ondiep grondwerk verricht. Ook wordt er een nieuwe poel ontgraven.

Realisatie van een geschikte uitgangssituatie voor de ontwikkeling van heide op de voormalige akker aan de westzijde van landgoed Monnikenberg. Circa 1/3 van de voormalige akker wordt niet ontgraven en blijft behouden in zijn huidige functie. Circa 2/3 van de voormalige akker wordt hiervoor gemiddeld tot circa 1,0 meter onder het huidige maaiveld ontgraven.”

De VBAH heeft dit ten behoeve van haar zienswijze uitvoerig bestudeerd aan de hand van alle rapporten bij de ontwerpbeschikking van 12 november 2020

Aan deze zienswijze van 24 december 2020 van de VBAH tegen dit ontwerpbesluit wordt het volgende ontleend betreffende de hoeveelheid grond die volgens dit ontwerpbesluit in het landgoed Monnikenberg worden weggeschoveld, zie pagina 4 e.v. van de zienswijze (**tekstgedeelten vet gedrukt, onderstreept en uitvergroot, PB**):

„B. Plannen afgraven weiland en akker, herstel Monnikenwater

Vooraf merkt de VBAH op dat onze reactie als eerste betrekking heeft op het landgoed Monnikenberg waar het voornemen is om het weiland (circa 5 ha) en de akker (2/3 deel van circa 2,5 ha) af te graven tot een diepte van 1.00 tot 1.40 meter.

B.1. Plan afgraven weiland, herstel Monnikenwater

Historisch onderzoek vertelt dat rond de Middeleeuwen veen is weggegraven op de plek waar nu het Monnikenwater ligt. Resultaat was dus dat er zich een ven ontwikkelde wat rond 1850 te midden van de heide lag.

Op een kaart van 1875 is te zien dat Monnikenberg al vrijwel helemaal bebost is door aanplant in opdracht van de eigenaar van het gebied die langs de Soestdijkerstraatweg woonde vlak naast de huidige toegangsweg. Een boerderij die eerst nabij het landhuis stond werd verplaatst naar de huidige locatie aan de rand van het weiland (figuur 1, pag. 6).

In het rapport **Natuur en Landschapsplan Monnikenberg (GNR, 2015)** is in relatie tot het weiland en het Monnikenwater het volgende te lezen:

- Bodemonderzoek heeft uitgewezen dat op de plaats van het weiland en het Monnikenwater een heideven heeft gelegen. **Dit ven wordt hersteld door verwijdering van de voedselrijke toplaag. Het ven wordt hierdoor sterk vergroot ten opzichte van de huidige omvang.**
- Ten behoeve van herstel van het ven moet **de verstoorde bodem boven op ondoorlatende bodemlaag worden verwijderd.**
- natuurontwikkeling op het weiland rond het Monnikenwater.
- versterking van natuurwaarden zijn het grootst op de delen van het landgoed waar geen bos aanwezig is: het grasland rond het Monnikenwater.
- **Hierbij wordt het ven voorzichtig uitgegraven tot de onverstoorde onderlaag, waarbij ca. 35.000 m³ grond vrijkomt.**
- De wijzigingen hebben met name betrekking op de delen van het gebied **die voor natuurontwikkeling zullen worden afgegraven: het Monnikenwater en omliggend weiland, de voormalige akker en de voormalige kwekerij.**

Het is opvallend dat in dit en ook andere rapporten over de plannen tot afgraven van het weiland, zo min mogelijk aandacht wordt gegeven aan het feit dat de plannen er op gericht zijn om vooral het **weiland helemaal af te graven.** De indruk wordt vooral gewekt dat het alleen maar gaat om het herstellen van het Monnikenwater om reden waarom gezegd wordt dat er nu een poel zou zijn en dat dit een ven gaat worden. **Alle citaten komen er in werkelijkheid op neer dat met name het weiland helemaal wordt afgegraven.** Daarbij wordt tevens het huidige Monnikenwater vergroot.

De werkelijkheid wordt hier geweld aan gedaan door een verhullende tekst te gebruiken. Er wordt in de praktijk op 5 ha weiland 51.000 m³ grond afgegraven en afgevoerd. Dat is dus nog meer dan in 2015 werd aangegeven. Die grond komt van het weiland, niet uit het Monnikenwater.

Opvallend is verder de manier waarop het herstel van het ven, het Monnikenwater, in de verschillende rapporten steeds wordt gepromoot. Het Monnikenwater ligt precies op de plek waar ooit de vervening is geweest wat resulteerde in het ontstaan van dit ven. In de loop der tijd veranderde de omvang van het ven

enigszins, de locatie niet (pag. 6. figuur 1). Door groot achterstallig onderhoud van de terreineigenaar raakten alle oevers van het ven sterk begroeid met struiken en zelfs bomen. Ook aan de waterkant was er een te weelderige begroeiing. Al met al kwam er veel te weinig licht op het water wat niet goed is voor het waterleven in het ven. Vrijwilligers hebben daarom een deel (rechts op de foto) van die oeveropslag weggezaagd. Zie figuur 2(...)

Opvallend is ook dat vooral de recente rapporten over het Monnikenwater proberen het publiek en politici wijs te maken dat er nu een poel is in plaats van een ven. Om vervolgens te beweren dat er een ven gemaakt gaat worden. Echter het gaat om hetzelfde water, wat door de beheerder is verwaarloosd en al een aantal jaren eerder gewoon onderhouden had moeten worden, zoals bij een ven hoort.

De constatering dat informatie over het afgraven van het hele weiland wordt vermeden is ook duidelijk zichtbaar op pagina 4 van het GS besluit. Daar staan slechts twee regels:

Reconstructie van een heideven rondom een te behouden poel, inclusief een omliggende lage grondwal met struweel.

Met deze ene zin wordt het lot beslecht van een weiland van bijna 5 ha. Het plan is om alles af te graven. Met verhullende teksten wil men kennelijk geen argwaan wekken bij politici en bevolking en zo het gewenste doel bereiken". (onderstreping tekstgedeelten, PB)", aldus de zienswijze van VBAH).

Commentaar P.B.:

I. Door mij is het bovenstaande samengevat. In het plan van GNR gaat de ontgronding niet alleen om het uit te graven „ven” met verwijdering van zo’n **35.000 kubieke meter**, maar in feite om het afgraven van het hele weiland/grasland van ca. 5 hectare, alsmede 2/3 de deel van de boekweitakker van ca. 2,5 hectare, annex een voormalige kwekerij.

Alleen al voor het af te graven grasland/weiland uitgaande van een diepte van 1,10 meter (m.i. een onderschatting van de VBAH) gaat het om **totaal 51.000 kubieke meter grond op een perceel van ca. 5 hectare. Dat is met vrachtwagens, die elk 10 kubieke meter grond kunnen afvoeren, totaal 5.100 vrachtwagens, een mega-operatie. En dan nog de af te graven boekweitakker tot gesteld een minimumdiepte van 1,10 meter diep over 1/3de van circa 2,5 hectare (dus af te graven over ca. 0,8 ha (= 8.000 m²) = 8.000 x 1,1= 8.800 kubieke meter, dus nog eens 880 vrachtwagens met elk 10 kubieke meter af te voeren grond, totaal in het**

verlengde van de berekening over het grasland : 51.000 m³+ 8.800 m³= 59.800 m³, zo'n 5. 980 tientonnens. Daar kan men een heel talud en dito natuurbrug mee vullen. J. Harder deelde mee, dat het werk zal worden uitgevoerd met rupskranen en zware dumpers, die elk 20-25 m³ naar ijn verwachting in een keer vervoeren.

Vraag: Waar is dat goed voor in het licht van het beoogde heide, annex ven landschap?

II. Ervaring leert verder, dat een dergelijke operatie niet gepaard kan gaan met „*voorzichtig afschrappen*”, zoals door GNR bij schrijven van P. Hulzink van 23 december 2020 (**zie paragraaf 2.2**) gesuggereerd. Het gaat niet om het voorzichtig volscheppen van kruiwagens zoals in vroeger eeuwen, maar om werk met draglines, shovels en dit alles in zo kort mogelijke tijd. Tijd is geld.

Desgevraagd voegde J. Harder hier het volgende aan toe op **28 januari 2021**:

„In het ontwerpbesluit van GS staat niet concreet of er tot op de podzollaag wordt afgegraven. Wel is duidelijk dat het weiland met minimaal 1 meter en voor een deel tot 1.40 meter wordt afgegraven. In de publicatie van Den Haan en Sevink:

Bodemonderzoek ten behoeve van ecologisch herstel en inrichting van verbindingzone in het gebied Monnikenberg (uva.nl)

Is op pag 13 fig 5 opgenomen. Met kleur is te zien dat op het grootste deel van het weiland de podzollaag 80-100 cm diep zit en op andere delen 100-140 cm diep.

Die diepten komen overeen met de diepte waarop het plan is te gaan afgraven. Dus tot zeer dicht tegen de laag aan die niet waterdoorlatend is. De vraag is hoe dik is die podzollaag eigenlijk is, ik kon dat niet vinden. Dus ook, wanneer ben je er helemaal doorheen als je te diep graaft?

In Alterra rapport 2934, bij tabel 3.1 is te lezen dat er aantastingen plaats vinden volgens criteria 3.

Maar volgens mij ook criteria 4 als je de podzollaag aantast. Dat kan zomaar gebeuren in Anna's Hoeve bij het diep graven voor nieuwe poelen. Je kunt dit geen kleine aantastingen noemen en er zit een groot risico aan.”

2.6) Het plan Monnikenberg, vergeleken met de ontgrondingen ten behoeve van de natuurbrug Crailo door GNR

In dit licht is de volgende vergelijking met het project „Natuurbrug Crailo” (geopend op **3 mei 2006) en „landgoed Cruysbergen” (gerealiseerd **eind 2007**)**

van belang. Beide zijn projecten van GNR.

Bij het project van het GNR, de Natuurbrug bij Crailo. „*het grootste ecoduct in Europa*” werd een ander herinrichtingsplan van het GNR, te weten herinrichting het terrein van Cruysbergen aangegrepen om de natuurbrug Crailo te verwezenlijken. Zie de vermelding in Zanderij Crailoo met natuurontwikkeling van „*Prachtlandschap Noord-Holland! Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018*” met als filter: infrastructuur Natuur Water, ontwerp Arcadis en Vista Landschapsarchitectuur, opdrachtgever gemeente Hilversum en GNR, realisatie 2006, functie ecoduct, natuurgebied, totale lengte 800 meter, duur bouw: 4 jaar, bronnen ANWB, GNR, Alterra:

„De viaducten over spoor en Naarderweg zijn in 2003 aangelegd. Daarna is erg veel zand aangevoerd om aan weerszijden van de viaducten de grond op niveau te brengen. Een dreigend tekort aan grond is opgevangen door de ontwikkeling van het natuurterrein Cruysbergen in Bussum te vervroegen. Hierbij is de humusrijke bovenlaag van het gebied verwijderd en gebruikt voor de natuurbrug. In totaal is ruim een half miljoen m³ grond gebruikt”.

NB. Gesuggereerd wordt m.i. ten onrechte in dat citaat, alsof op Cruysbergen zelf 500.000 m³ is weggehaald voor de natuurbrug Crailo. Uitgaande van een ontgroning van een toplaag van 15 cm. is het waarschijnlijker dat er over het totale oppervlak van Cruysbergen (13 hectare, 13.000 m² x 0,15 m) **totaal 19.500 m³** is ontgrond. De grondboekhouding van GNR zal dit duidelijk kunnen maken.

Met andere woorden: Desalniettemin wordt - evenals bij de Natuurbrug Crailo en daarmee samenhangend het „restauratie” plan Cruysbergen in Bussum- in Monnikenberg/Anna’s Hoeve het ene project (ontgroning weide/grasland, boekweitakker Monnikenberg) gebruikt om de grondtekorten voor de natuurbrug Monnikenberg/Anna’s Hoeve aan te vullen zonder ecologisch nut: integendeel, bestaand, eeuwenoud landschap van Monnikenberg-west wordt opgeofferd om daarvoor in de plaats een verpest landschap terug te krijgen.

Onder verwijzing naar paragraaf 4 wordt reeds hier erop gewezen dat het project Cruysbergen , gerealiseerd eind 2007, als een **landschappelijk en ecologisch mislukt project** dient te worden aangemerkt. Ook daar is van de beoogde restauratie van

vegetaties van voedselarme en vochtige tot natte zandgronden niets terecht gekomen, doordat ook het GNR niet in staat was invloed uit te oefenen op de voortgaande stikstofbemesting uit de atmosfeer en daarmee doorgaande verzuring en vermesting van de na ontgronding met minimaal 19.500 kubieke meter vrijgekomen maagdelijke bodem in Cruysbergen. **Gevolg:** een troosteloos landschap waar geen mens zich thuis voelt (tapijten Haakmos en uitbundige vestiging van het gras Pijpenstrootje, en ook natuurlijke vestiging, massaal, van Grove den. En waarin

„ tot in eeuwigen dage” (de lijfspreuk van het GNR) de sporen van dit grootschalig ontgronden en daarmee een onnatuurlijk reliëf zichtbaar zullen zijn voor eenieder: een troosteloos landschap, waar gelukkig bosvorming via de massaal zich inmiddels vestigende zaailingen van Grove den wellicht dit gebied weer zal opvrolijken. Laat de natuur met rust!!, is de les.

3) Verzuring en vermesting middels luchtstromen, de immer voortgaande neerslag-bemestingsgift

Bij de plannen tot ontgronding is verzuimd door GNR zich rekenschap te geven van de invloed van stikstofbemesting uit de lucht op de voedingstoestand van de bodem in Monnikenberg ook na de door GNR gewenste ontgronding. Toch is daarover zeer veel gepubliceerd in de ecologische en (bodem)chemische literatuur. Gekozen wordt hier voor een bespreking van het volgende boek:

„ Bescherming van Biodiversiteit, een weerbarstige uitdaging”

In juni 2020 verscheen van Jan van der Straaten, Willem van Kruijsbergen en Henk Sierdsema, 2020 „*Bescherming van Biodiversiteit, een weerbarstige uitdaging*” (uitgeverij Pictures Publishers, 2018, ISBN 978-94-92576-28-6, 312 pagina’s).

Dit boek berust op grote bezorgdheid over de voortgaande degradatie van de natuur en natuurlijke landschappen vanwege voortgaande milieuverontreiniging door de uitstoot van stikstofverbindingen en broeikasgassen in de atmosfeer door menselijke activiteit wereldwijd (verkeer, landbouw, consumptie, recreatie).

Binnen de chemische stofkringloop keren ook stikstofverbindingen altijd terug op het aardoppervlak en daarmee in natuurgebieden en landschap. De stofkringloop bepaalt het aanzicht van de aarde. Daar is letterlijk geen kruid tegen gewassen.

Planten en dieren passen zich aan het veranderend milieu aan , of verdwijnen , sterven uit, als hun fysieke leefomgeving het leven onmogelijk maakt. Of zoals een bekende ecologische wet van de microbioloog Lourens Baas Becking, geïnspireerd door de chemicus en bioloog uit Delft Martinus Beijerinck luidt: „**de natuur is overal, maar het milieu selecteert**” (*6)

In „Bescherming van Biodiversiteit” gaat de in 1990 op het onderwerp „**Zure regen in Nederland**” gepromoveerde Van der Straaten in op luchtverontreiniging, een onderwerp dat zoals hij beschrijft, al in 1972 bekend was geworden door een gepubliceerd artikel van onderzoeker Algra en mede-auteurs: “Bio-industrie in milieu en landschap”. Het ministerie van Landbouw hield deze publicatie onder de pet. Het artikel van Algra c.s. mocht immers niet tot onrust leiden over het grote probleem van mestoverschotten die de biologische diversiteit in Nederland aantastten . De reactie van het ministerie van Landbouw was, om publicaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over mestoverschotten in het begin van de zeventiger jaren te blokkeren. Centraal in het boek van Van Straaten (**pagina 104**) staat het begrip „ **de kritische stikstofdepositie**”, door hem gedefinieerd als:

*„Onder de kritische stikstofdepositie verstaat men de hoeveelheid stikstof die op de bodem en het water terecht komt zonder dat er schade wordt aangericht aan de aanwezige ecosystemen. **Door de depositie van stikstof uit de lucht ontvangen de bodem en het water als het ware een extra mestgift**. Dat heeft tot gevolg dat voedselarme ecosystemen bij overschrijding van de kritische depositie voedselrijker worden en de biodiversiteit dus vermindert. Plantensoorten die afhankelijk zijn van voedselarme omstandigheden verdwijnen en maken plaats voor soorten van voedselrijkere milieus. Wij zien dat bij voorbeeld bij de opslag van Pijpenstrootje op heidevelden. Struikhei kan alleen maar ontkiemen in een kale voedselarme bodem. Pijpenstrootje (een gras dat in pollen groeit en grote oppervlakken kan beslaan op zure bodems, een indicator voor verstoorde milieus, PB) ontkiemt juist bij een extra mestgift. Het gevolg is dat pijpenstrootje de Struikhei verdringt: monotone grasvlakten in de heidevelden zijn daarvan het gevolg.”*

(*6) Wikipedia: prof.dr. Lourens Baas Becking, botanicus, microbioloog (1895-1963), bekend van de „ De Baas Beckinghypothese” of „Beijerinck-Baas Beckinghypothese: „ Alles is overal, maar het milieu selecteert”, werd door Baas Becking, geïnspireerd door Martinus Willem Beijerinck, in 1934 geponeerd en leidt nog steeds tot discussies over de globale diversiteit en biogeografie van organismen.

Van der Straaten beschrijft onder meer ook het gevolg van uitstoot van stikstofverbindingen in de lucht, die als extra neerslagmestgift vanuit de lucht terechtkomen in vennen met voedselarm water. Onder verwijzing naar onderzoek van Van Dam en Van Erve, 2017) betoogt Van der Straaten in lijn met wat alle biologen en natuuronderzoekers en natuurkenners weten:

*„ De kenmerkende soorten van het voedselarme water verdwijnen daardoor. Juist deze specifieke soorten van voedselarme vennen zijn zeldzaam. Vennen hebben dan ook sterk te lijden van verzuring. De toevloed aan verzurende stoffen vanuit de lucht kan vooral in vennen met niet-gebufferd water (*7) moeilijk worden opgevangen. Ook zure bodems zoals heidevelden op dekzandruggen (= de situatie in het Gooi en Utrechtse Heuvelrug, PB) zijn gevoelig voor verder verzuring (Smits, 2017). Allerlei lagere planten en ongewervelde dieren die op en in de vegetatie leven, worden geconfronteerd met deze toename aan zuur.”*

Van der Straaten beschrijft hoe verzuring en vermesting weer zijn effect heeft op de hele voedselketen en daarmee op allerlei planten en dieren, waaronder ook vogelsoorten. Dat geldt overigens niet alleen voor de door hem genoemde heiden en vennen en bossen op pagina 105, maar ook elders in alle landschappen, bossen, graslanden, kwelders, uiterwaarden etc.

Waar Van der Straaten het voorbeeld geeft van voedselarme vennen, geldt dit verhaal namelijk voor alle vegetaties en ecosystemen die gebonden zijn aan voedselarme en zwakzure, neutrale en basische bodems, zoals hoogvenen, natte duinvalleien, moerasachtige plekken e.d. Dit geldt bij uitstek op de arme zandgronden van het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug.

Zie bij voorbeeld de Gooi- en Eembode van 16 oktober 2019: „PAS-uitspraak heeft ook gevolgen voor projecten in Hilversum’

wo 16 okt 2019, 17:00

HILVERSUM - Het college van burgemeester en wethouders in Hilversum houdt er serieus rekening mee dat de uitspraken van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) gevolgen heeft voor de verschillende grote projecten in de mediastad. Als voorbeelden noemt het college het Stationsgebied, ontwikkelingen in de Spoorzone, Crailo, Monnikenberg en

Arenapark. "Maar ook voor kleinere projecten kunnen er gevolgen zijn", schrijft het college. "Een en ander is in eerste instantie afhankelijk van de mate van (extra) uitstoot van stikstof dat neerslaat op locaties in de Natura 2000-gebieden. Wat de mate van uitstoot van een project is, moet per project in beeld worden gebracht. En daarvoor is gedetailleerde informatie over het project nodig."

(*7) Niet-gebufferd wil zeggen, dat verzurende stoffen niet kunnen worden geneutraliseerd door kalk, dat in dergelijke gebieden ontbreekt. Overigens stikstofverbindingen zoals Salpeterzuur (HNO₃) en Ammoniak (NH₃, een gas) en ammonia (NH₄OH, een zwakke base) werken niet alleen verzurend, maar zij ook voedselverrijkend en daarmee een meststof. Zie chilisalpeter (NaNO₃). Ammoniak (NH₃, een gas) ontstaat in combinatie met H₂O (water) uit Ammonia (NH₄OH) vice versa. Voor de zeer ingewikkelde stikstofchemie zie eens om te beginnen het fabuleuze boekje "Repetitorium der elementaire scheikunde" van dr. G.J. van Meurs en dr. H.Ph. Baudet, pg 61 e,v, elfde druk 1963, Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar, 's-Gravenhage, Rotterdam.

Hilversum ligt naast twee natura 2000-gebieden: Naardermeer en Oostelijke Vechtplassen. Die zijn gevoelig voor stikstofdepositie en de norm wordt hier op veel plekken al overschreden. Maar laat duidelijk zijn, aldus het college, dat de exacte gevolgen nog altijd niet precies zijn aan te geven. "Daarbij is bijvoorbeeld ook van belang welke (korte termijn) (bron)maatregelen daadwerkelijk zullen worden genomen of voor welk systeem van een drempelwaarde voor stikstofdepositie wordt gekozen, zoals door het Kabinet zeer recent is aangekondigd."

Het probleem stikstof wordt ook door de Regio Gooi en Vechtstreek opgepakt. "De regio laat onderzoeken welke maatregelen er getroffen kunnen worden om de hoeveelheid stikstof naar beneden te krijgen. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt welke maatregelen genomen zouden kunnen worden om de stikstofdepositie naar een aanvaardbaar niveau te krijgen. Heel concreet zou bijvoorbeeld de invoering van 80 km/u op de A1 en de A27 een positief effect kunnen hebben. Hoeveel dat oplevert moet uitgezocht worden."

Commentaar P. Bogaers:

I. Ook al gaat het bovenstaande artikel over bouwplannen voor het ziekenhuis en woningen, centraal in dit verband is de opmerking over de A27: Van een snelheidsbeperking op de langs Monnikenberg en Anna's Hoeve voortrazende A27 tot 80 kilometer per uur is niets bekend.

II. Cijfers over de atmosferische stikstofbelasting, de stikstofmestgift uit de lucht, in het Gooi over 2019 en 2020 zijn niet te vinden ondanks de aangekondigde onderzoeken door de Regio Gooi en Vechtstreek. Het zelfde geldt voor een actualisering van de „ kritische stikstofgrens". Zie ook hierna.

Natuurterreinbeherende instellingen zoals het GNR streven ernaar overbemeste natuurgebieden weer terug te brengen naar onbemeste gronden door de verzuurde

en overbemeste bovenlaag van de bodem te ontgronden. Zie ook paragrafen 4 en 5.

Uit de overzichtskaarten van Van der Straten op pagina 105 en 106 (bron RIVM, 2017, PBL/okt17 www.clo.nl/nl018417) en PBL/okt17, www.clo.nl/nl018916) is duidelijk, dat de jaarlijkse neerslagmestgift (het gaat om „ verzurende èn vermestende stoffen) ook **in 2016 in het Gooi met name in het oostelijk deel op de zandgronden en op de Utrechtse Heuvelrug substantieel te hoog is.**

Figuur 4.8 op pagina 106 (bron: RIVM, 2017, WUR/apr19, www.clo.nl/nl204504) laat zien, dat in 1995 in ca. 21 % van alle natuurgebieden in Nederland de kritische stikstofdepositie niet werd overschreden. In 2016 gold dit voor ca. 27,8 % van de natuurgebieden, een zeer lichte „ verbetering”. **Maar in 2016 was er in ca. 76% van de natuurgebieden sprake van een overschrijding van deze kritische stikstofgrens.**

NB. De term „ kritische stikstofdepositie” is zeer verhullend en bevat tal van onzekerheden over de gebruikte algoritmen. Elke plant, elk vegetatietype wordt gekenmerkt door kritische boven – en ondergrenzen ter zake van alle mogelijke milieufactoren, waaronder stikstofbelasting en belastbaarheid. Het gaat om het functioneren binnen milieugrenzen, beter te omschrijven als tolerantiebereik waarbinnen een plantensoort of diersoort, of een karakteristieke groep van plantensoorten, bij voorbeeld kenmerkend voor een schraal heidegebied of een voedselarm ven of een voedselrijk bos etc. etc. kan overleven. Al die factoren interfereren met elkaar, en ook de planten en diersoorten in een gebied hebben daar invloed op. Kritische stikstofgrenzen bij voorbeeld zijn daarenboven -hoe ondoorzichtig ook bij benadering ingeschat - niet stabiel en geldend voor de eeuwigheid. Er wordt nauwelijks systematisch onderzoek wereldwijd en nationaal naar gedaan. Dat is ook het manco van het boek van Van der Straaten.

Beschouwt men de tabel in figuur 4.8 in Van der Straaten et al. nader, dan kan over de zes onderscheiden categorieën het volgende worden gezegd, waarbij e.e.a. moet worden teruggerekend aan de hand van de grafiek.

Categorie 1 (=geen overschrijding van de kritische stikstofdepositie in kilogram

stikstof per hectare per jaar) was in **2016** in ca.27,8% van de natuur in Nederland aan de orde (in 1995 was dat ca.21 %). Zonder dat het begrip kritische stikstofdepositie door Van Straaten in een getal is vastgelegd, is er sprake van een lichte schommeling in de tabel met een geringe vooruitgang sinds 1995.

Categorie 2 (overschrijding van de kritische stikstofdepositie met 0-5 kilogram stikstof per hectare per jaar) was in **2016 in** ca. 19 % van de Nederlandse natuur aan de orde (in 1995 was dat ca.4,4%).

Categorie 3 (overschrijding van de kritische stikstofdepositie met 5-10 kilogram stikstof per hectare per jaar) was in **2016** in 25% van de Nederlandse natuur aan de orde (in 1995 was dat ca. 7,5%).

Categorie 4 (overschrijding van de kritische stikstofdepositie met 10-15 kilogram stikstof per hectare per jaar) was in **2016** in 13% van de Nederlandse natuur aan de orde (in 1995 was dat ca. 7,5%).

Categorie 5 (overschrijding van de kritische stikstofdepositie met 15-20 kilogram stikstof per hectare per jaar) was in **2016** in 9% van de Nederlandse natuur aan de orde (in 1995 was dat ca. 14%). Dit is een aanzienlijke vermindering en daarmee verbetering. Maatregelen van de overheid helpen wel.

Categorie 6 (overschrijding van de kritische stikstofdepositie met meer dan 20 kilogram stikstof per hectare per jaar) was in **2016** in 4% van de Nederlandse natuur aan de orde (in 1995 was dat ca. 42%). Dit is een aanzienlijke verbetering.

Dit brengt ons op de beschouwing van Van der Straaten over de „heischrale graslanden in Limburg” op **pagina 136**, waarin het begrip kritische stikstofdepositie wat praktischer wordt toegelicht:

„Heischrale graslanden worden gekenmerkt door een specifieke plantengroei van soorten als Betonie, Borstelgras en Hondsviooltje(...). Door hun geringe oppervlakte hebben de omliggende gronden in regulier agrarisch gebruik een grote invloed op de heischrale graslanden. Meststoffen komen gemakkelijk in de heischrale graslanden

terecht. Ook speelt depositie van stikstof uit de lucht een negatieve rol. Onderzoek heeft aangetoond, dat hierdoor vooral de ammonium (= ammonia NH₄OH) in de bodem toeneemt (Weijters en anderen, 2015). Die stof is toxisch voor veel planten in deze vegetatie. De grenswaarde voor de hoeveelheid stikstof uit de lucht voor heischraal grasland is 12 kilogram stikstof per ha per jaar (Van Dobben en anderen, 2012). De huidige depositie ligt op 17-20 kg per ha per jaar (Weijters en anderen, 2015). Aangezien heischrale graslanden Natura-2000-gebieden zijn, heeft Nederland een extra verplichting om de biodiversiteit van deze graslanden te beschermen.” (vetgedrukt, PB).

Duidelijk is dat de hier genoemde kritische grenswaarde van 12 kilogram stikstof per ha per jaar wordt overschreden nu deze al ligt onder de jaarlijkse stikstofdepositie uit de lucht van 17-20 kg per ha per jaar, een overschrijding die oploopt tot 5 tot 8 kg stikstof per ha per jaar. Dit betreft evenwel de stikstofdepositie uit de lucht, maar hierin is nog niet verdisconteerd door Van der Straaten het effluent uit omringende gronden. Het ligt dus ernstig gecompliceerd. Voor de natuur gaat het om het gecumuleerde effect van vermessing of het nu uit de lucht of uit het oppervlaktewater etc. komt.

NB. Al deze onzekerheden maken het des te noodzakelijker hiermee rekening te houden, en ook met de niet door Van der Straaten genoemde accumulatie, opeenhoping en vastlegging in de bodem van uit de lucht neergeslagen verbindingen, die verzurend en/of vermestend werken.

Wij moeten beslissingen nemen met 100% uitwerking op basis van minder dan 50% van de benodigde kennis. Dat betekent m.i. ook dat natuurbeherende instanties er rekening mee moeten houden, dat ontgroningen hoe dan ook leiden tot blootstelling van de resterende overgebleven bodem (na ontgroning en verwijdering van een toplaag) aan voortgaande vermessing en verzuring door neerslaande stoffen en verbindingen uit de atmosfeer. **Effecten op de korte termijn van een ontgroning, hoe positief mogelijk ook, worden overschaduwd door nog grotere problemen in de (verdere) toekomst, als men het abiotisch substraat (= de toplaag van de bodem), onderdeel van het bodemarchief heeft vernietigd door deze te ontgronden.** Zie ook hierna paragrafen 4 en 5.

Interessant zijn dan m.i. tot slot de kaarten 5,5 op pagina 160 (hotspotgebieden

voor bosvogels in Nederland) en 5.7 op pagina 161 (hotspotgebieden van Nederland, uitgaande van alle daar voorkomende broedvogelsoorten) in het boek van Van der Straaten. Vergelijkt men deze kaarten met de eerder genoemde kaarten 4.6 op pagina 105 (verzurende depositie in mol zuur per ha op jaarbasis in Nederland) en kaart 4.7 op pagina 106 (vermestende depositie in Nederland, jaartotaal in mol stikstof per hectare) , **dan valt op dat de hogere zandgronden in het oosten van het Gooi een hogere stikstofbelasting uit de atmosfeer kennen dan de westelijke delen van het Gooi en dat juist de broedvogeldichtheid van bosvogels en van alle broedvogels juist niet in die hogere zandgronden voorkomen, maar westelijk daarvan , dus de 's-Gravelandse buitenplaatsen en de bossen en natuurgebieden bij Oud Valkeveen.**

Alle ingrepen in gebieden waar grootschalig is ontgrond door het Goois natuureservaat behoren juist niet tot de hotspots. Hoe dan ook noopt dit het GNR tot het hieraan aandacht aan te besteden en pas- op –de- plaats te maken met verdere ontgrondingen zoals in Monnikenberg en hiermee ook te stoppen, hoe verleidelijk het ook is om daarmee een ecoduct ,, te faciliteren en te financieren”.

Dringend advies: Ook al krijgt GNR een ontgrondingenvergunning of een ontheffing van de verboden in de Wnb, dan nog wordt dringend geadviseerd aan het GNR hier geen gebruik van te maken.

NB. Hier klemt tevens dat het GNR vanaf haar ontstaan in 1932 niets tot vrijwel niets heeft gedaan aan transversaal (vergelijkenderwijs op enig moment) en longitudinaal (in de loop van opvolgende jaren) onderzoek naar de natuurwaarden in haar gebieden. Dergelijke „monitoring” ontbreekt helaas ten enenmale. Nulmetingen zijn nooit verricht. **Wat het resultaat is van alle ingrepen is volmaakt onbekend ook bij de effecten op middellange en lange termijn van de natuurbruggen en van ontgrondingen.** En voor zover er incidenteel wel wat bekend is, zijn de resultaten desastreus, hoe goed bedoeld het GNR ook met grote inzet haar werk doet tegen de klippen van landhonger door de Gooise gemeenten en andere overheden op. **We mogen daarbij overigens gelukkig zijn , dat er mede dankzij het GNR nog immer sprake is van natuur in het Gooi .**

Tekenend evenwel voor het ontbreken van doordacht beleid is in casu, dat eerst

in 2020 twee jaar na de start van de aanleg van de HOV-lijn dwars door Anna's Hoeve en door Monnikenberg, GNR gevraagd heeft bij wege van nulonderzoek aan de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken om in Anna's Hoeve en in Monnikenberg in 2021 broedvogelonderzoek te doen. En dit terwijl er in 2020 al zeven hectare aan oude bossen in Monnikenberg voor de aanleg van de HOV-lijn door het GNR met hun dassenburchten is opgeofferd. Ook de Stichting Dassenwerkgroep Utrecht & t Gooi is ten onrechte nooit geraadpleegd door het GNR. Enig onderzoek naar de fysieke leefomgeving, dus naar territoria van de Das, die in Monnikenberg aan het hoofd staat van de voedselpiramide en het ecosysteem is door het GNR nooit bevorderd of zelf uitgevoerd. Het GNR heeft nooit naar de natuurwaarden gekeken of systematisch onderzoeken laten doen, die iets zeggen over de natuurwaarden voorafgaande aan het bedenken en uitvoeren van haar plannen, waarbij haar gebieden grootschalig bij wege van ontgronding op de schop worden genomen. Uitgaande van wenselijkheidsdenken over een ecologisch ter plekke niet te realiseren voedselarme vegetatie wordt dit ontgrondingsplan doorgedrukt. Elk commentaar daarop wordt als vijandig beschouwd.

In paragraaf 4 wordt nader ingegaan op de betekenis van atmosferische stikstofdepositie vanuit het onderzoek van dr. W.J.J. Colaris (1998) voor het natuurbouwprogramma van GNR in Monnikenberg in 2021.

4) Nader inzicht in de betekenis van atmosferische stikstofdepositie vanuit het onderzoek van dr. W.J.J. Colaris (1998) voor het natuurbouwprogramma van GNR in Monnikenberg in 2021.

Een belangrijke bron om te begrijpen, of het plan van GNR om plantengezelschappen van voedselarme, vochtige bodem te creëren in **een af te graven** weiland en boekweitakker op Monnikenberg zinvol is, en realiseerbaar, is eerder natuuronderzoek in het Gooi. Centraal staat daarin het proefschrift van dr. Willem J.J. Colaris, „*Natuur van het Gooi, kansen voor duurzaam behoud*” van 22 april 1998, 420 pagina's, dat dankzij de senior natuuronderzoeker Dick Jonkers uit Huizen in december 2020 in mijn bezit is gekomen.

Uitgangspunt van deze paragraaf zijn de verwachtingen van de heer P. Hulzink, de senior beleidsmedewerker van het GNR, over de toekomst van het landschap in Monnikenberg na ontgronding en omvorming van het grote grasland en de

boekweitakker, zie hierboven par.2.2., pagina 8 e.v.:

„ De veenlaag heeft ons geïnspireerd het ven inbegrepen de natte tot vochtige heide en overgangen naar droge heide te herstellen. Daar is goed perspectief voor als de opgebrachte grond eenvoudigweg en subtiel wordt verwijderd. Dan ontstaat er weer ruimte voor natte heide soorten zoals dopheide, klokjesgentiaan, zonnedaawsoorten, witte en bruine snavelbies en veenpluis en wollegras en bijbehorende insecten zoals bijvoorbeeld de moerassprinkhaan, diverse witsnuitlibellensoorten en vele andere.”

Het is zaak de realiteitszin van deze verwachting van nieuwe vestiging van plantensoorten, die kenmerkend zijn voor voedselarme, natte bodem na een dergelijke ontgronding te toetsen aan wat er over de natuur in de nabijheid van Monnikenberg bekend is.

Willem Colaris heeft zijn gedachten over „ *Natuur van het Gooi, kansen voor duurzaam behoud*” in zijn proefschrift van 22 april 1998 op papier gezet.

Voor deze beschouwing is van belang hetgeen Colaris in 1998 heeft beschreven over de natte heide in het gebied Heidebloem - 't Bluk op pg. 158 en 159:

Colaris spreekt over „ *de voormalige plantengemeenschappen, die in het „ vochtige heidegebied tussen 't Bluk en Heidebloem (= het Laar) hebben gegroeid*” op basis van één vegetatieopname uit 1949, en één opname uit 1966:

De Witte waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*) is sinds 1966 verdwenen. En verder over de situatie vóór de zeventiger jaren van de 20ste eeuw: „ *Aan de rand van het water of op kale plekken in het Ericetum tetralicis (= de plantengemeenschap van, vernoemd naar Dopheide: Erica tetralix, PB) kwam een goed ontwikkeld Lycopodio-Rhynchosporium voor met soorten als Rhynchospora fusca (= Bruine snavelbies), Rhynchospora alba (= Witte snavelbies) en Drosera intermedia (= Kleine zonnedaaw). Verder noemt Colaris uit de periode tot de 70er jaren bij Heidebloem- 't Bluk (= 't Laer, PB), dat daar ook voorkwam: „Narthecium ossifragum (=Beenbreek), Sphagnum rubellum, een hoogveensoort, en Gentiana pneumonanthe (= Klokjesgentiaan), alsmede Myrica gale (= Gagel).”*

Wie nu, in 2021 bij het gebiedje bij de voormalige recreatie woningen van Heidebloem bij 't Bluk komt, ziet een, met draad omheind perceel, met daarbinnen een nog kleiner gebiedje (ook bekend als „ het Gentianenveldje) naast het

groepsverblijf.

P. Hulzink geeft in zijn bijdrage over het „ Beheer” (pg. 110-118) in de „ **Heidespecial**” op pagina 117, uitgebracht door de Vereniging van Vrienden van ‘het Gooi, de volgende beschrijving van „*het Gentianenveldje naast het Groepsverblijf ‘t Laer*”: „*een goed ontwikkelde natte heide met dopheide, wolfsklauw, snavelbies, zonnedauwsoorten, veenpluis en klokjesgentianen*”. **(Dit zijn overigens geen doelsoorten voor de ecologische verbinding bij Monnikenberg).**

Op **vrijdag 1 januari 2021**, nieuwsgierig geworden door de Heidespecial van de VVG bezocht ik het Gentianenveldje bij ‘t Laer (Heidebloem):

Het omheinde perceel bestond uit een langzaam glooiende kuil, m.i. maximaal ca. 2- 3 meter diep, van zo’n 100 bij 75 meter. Enkele plasjes waren aanwezig in het diepste gedeelte met een geschatte waterdiepte van max. 20-30 cm. Het terrein bleek kort daarvoor gemaaid te zijn, waarbij heideplanten tot ca. 5 cm vanaf de grond waren afgemaaid. Heide is aanwezig met Struikheide (*Calluna vulgaris*) en Dopheide (*Erica tetralix*). Dit zijn winterharde struikvormen met de overwinteringsknoppen tot 50 cm boven de grond (chamaefyten). Ik zag geen aanwezigheid van Wolfsklauw sp. (*Lycopodiella/Lycopodium*). Ook dit zijn winterharde soorten, maar zij ontbraken. Ik zag geen Zonnedauw, Veenpluis of restanten van Klokjesgentiaan.

In het terrein vond ik diverse mossoorten zoals Bronsmos (*Pleurozium schreberi*), Gaffeltandmos (*Dicranum scoparium*), Klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme*). Deze zeer algemene tot vrij algemene soorten wijzen op kalkarme grond. Je bent blij als je nog Bronsmos aantreft of Gaffeltandmos.

Duidelijk was het intensieve beheer van het perceel, c.q. het Gentianenveldje, dat als een tuin wordt beheerd. De senior natuuronderzoeker uit het Gooi, Jelle Harder (nu 73 jaar) herinnert zich nog de tijd dat het ven bij Heidebloem, het zwembad was van de bewoners van de voorheen bestaande vakantiehuisjes. De grondwaterspiegel in het Gooi is evenwel meters gedaald, waardoor het een illusie is de vegetatie die nog bestond tot in de vijftiger jaren van de 20ste eeuw hier terug te krijgen.

Wat zegt dr. Colaris hierover in zijn proefschrift van 1998? Op vele plaatsen in dit boek komt de vochtige heide bij de Heidebloem/het Bluk (nu bekend als 't Laer) terug (pg.'s 38,91,93, 95, 102, 103, 104, 158-159, 203, 207-208, 289, 290- 295, 387).

Pg. 38 „ een voorbeeld van verarming (door recreatie/betreding) vorm het teruglopen van het aantal individuen van Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) na sluiting van het kampeerterrein de Heidebloem”. Colaris stelt hier de vraag, „ of hier het achterwege blijven van een lichte betreding verantwoordelijk is voor deze teruggang, waarbij het gras Pijpenstrootje (*Molinia caerulea*) zich heeft kunnen uitbreiden.”

Pg.91-95 handelen over het korstmos *Cladonia squamosa* var. *squamosa*, waarvan hij meedeelt „dat deze soort in 1972 is waargenomen op twee plaatsen in het Gooi, waarvan één waarneming in de **droge** heide bij Heidebloem. Recentere vondsten ontbreken.”

Pg. 102 Colaris rekent „ de vochtige heide bij Heidebloem tot die deelgebieden in het Gooi die met het oog op „ een rijke en bijzondere mosflora zorgvuldig beheerd dienen te worden met het oog op instandhouding”. Daartoe rekent hij ook onder meer ook Groeve Oostermeent, Hilversumse en Laarder Wasmeer en het kalkterrein bij Crailo (het „Carbidgrasland” bij de Watertoren in Bussum, PB).

Pg. 103 „Vochtige heide komt op beperkte schaal bij Heidebloem en de beide Wasmeren voor. De vegetatie hoort tot het *ericetum tetralicis*, met twee varianten: **arm** resp. **rijk** aan *Molinia caerulea*.”

Pg.104„Van *Gentiana pneumonanthe* (Klokjesgentiaan) werden in de jaren zeventig honderden planten geteld (in het Laarder Wasmeer) bij het zgn. Oude en het Nieuwe ven. In de directe nabijheid was deze soort bekend van de Postiljonheide, 't Bluk-Heidebloem en langs de Melkweg te Blaricum. **Thans** groeit deze soort **hier en daar** weer talrijk in de omgeving van 't Bluk-Heidebloem en bij het Oude en het Nieuwe ven binnen het reservaat Laarder Wasmeer”.

Pg. 158-159 (zie hierboven pg. 34-35) Colaris spreekt over „ de voormalige plantengemeenschappen, die in het „ vochtige heidegebied tussen 't Bluk en Heidebloem (= het Laar) hebben gegroeid” op basis van één vegetatieopname uit 1949, en één opname uit 1966: De Witte waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*) **is sinds 1966**

verdwenen. En verder over de situatie vóór de zeventiger jaren van de 20ste eeuw:

„ Aan de rand van het water of op kale plekken in het *Ericetum tetralicis* (= de plantengemeenschap van, vernoemd naar Dopheide: *Erica tetralix*, PB) kwam een goed ontwikkeld

Lycopodio-Rhynchosporium voor met soorten als *Rhynchospora fusca* (= Bruine snavelbies), *Rhynchospora alba* (= Witte snavelbies) en *Drosera intermedia* (= Kleine zonnedauw). Verder

noemt Colaris uit de periode tot de 70er jaren bij Heidebloem- 't Bluk (= 't Laer, PB)

, dat daar ook voorkwam: *Narthecium ossifragum* (=Beenbreek), *Sphagnum rubellum*, een hoogveensoort, en *Gentiana pneumonanthe* (= Klokjesgentiaan), alsmede *Myrica gale* (= Gagel).”

Pg. 203 Juncus bulbosus (Knolrus) Over de verbreiding/aanwezigheid van de door Colaris op pg. 202 en 203 besproken Plantengemeenschap of vegetatie van **Juncus bulbosus (Knolrus)** legt Colaris het volgende uit: „ *de ontwikkeling van deze*

=gemeenschap is een gevolg van verzuring van het milieu door de atmosferische depositie (stikstof neerslag uit de lucht) de zuurgraad van het venwater (van het nabij Heidebloem/'t Laer gelegen Hilversumse Wasmeer) lag in 1959 tussen 5.0 en 5.5, in 1987 was de zuurgraad gedaald tot 4.4 (Bleuten & Van der Perk, 1990). Ten tijde van het maken de opnamen (in de zeventiger jaren) zal de zuurgraad vermoedelijk tussen deze waarden in hebben gelegen. (...) Juncus bulbosus is een van de weinige soorten die zich in water zonder bicarbonaat en zeer arm aan kooldioxyde kan ontwikkelen. De afwezigheid van bicarbonaat betekent dat de kooldioxyde door diffusie vanuit de lucht moet worden betrokken.(...)

*Verbreiding: **Heidebloem- 't Bluk**, in laagten in de vochtige heide (...); Laarder Wasmeer op de bodem van de zogenaamde gentianenkuil (...). Dit betreft een één meter diepe kuil, waarvan de wand bedekt is met gentianen (...)*”.

NB. Op **pg. 203-205** bespreekt Colaris de nauwe samenhang tussen de Juncus bulbosus vegetatie en de vegetatie van **Pitrus (Juncus effusus)** en Waternavel (Hydrocotyle vulgaris) èn de samenhang met een vegetatie **waarin Pijpenstrootje (Molinia caerulea)** dominant is **in het nabijgelegen Hilversumse Wasmeer**, waarvan

Colaris opmerkt: „*Deze Molinia-vegetatie gaat geleidelijk over in een Erica-Molinia-heide. Vergeleken met een vegetatiekaart van het Hilversumse Wasmeer uit mei 1962, opgesteld door studenten van de Utrechtse Universiteit is een sterke uitbreiding te constateren van de Juncus effusus-Hydrocotyle vulgaris-vegetatiezone (...)*”.

Op **pg.205** komt Colaris tot een overkoepelende ecologische beschouwing

„**Synecologie:** *Voor bodem zie: Juncus bulbosus – vegetaties. De uitbreiding van de zone met Juncus effusus (Pitrus) en Hydrocotyle vulgaris (Waternavel) is vermoedelijk veroorzaakt door de toename van de voedselrijkdom van het venwater als gevolg van de vestiging van en kokmeeuwenkolonie en verzuring door de atmosferische depositie. Op minder natte standplaatsen kan Juncus effusus zich dominant handhaven , terwijl Hydrocotyle vulgaris daar uit de vegetatie is verdwenen, Zie ook onder Juncus bulbosus-vegetaties.*”

NB. Dit aspect is eveneens van belang bij het grasland en de Pitrusvegetatie in Monnikenberg.

Pg. 207-208 Op **pg. 207** bespreekt Colaris de ecologie van de plantengemeenschap Ericetum tetralicis, afgeleid van de naam van Dopheide (Erica tetralix):

„ *Het Ericetum tetralicis is een dwergstruikvegetatie van periodiek vochtige tot natte, zure, voedselarme zandgronden, waar het regenwater door een slecht doorlatende bodemlaag*

stagneert. In het winterseizoen leidt dit tot plas-dras situaties. **De presentie van Molinia**

(Pijpenstrootje) duidt op een verrijking van de bodem door atmosferische depositie. Wanneer de stikstof beschikbaarheid uit mineralisatie en uit de lucht hoger wordt dan ca. 150 kilogram per hectare per jaar verdingt Molinia Erica (Heil & Aarts, 1993).

Uit de data van de vegetatieopnamen blijkt dat aanzienlijke Molinia-bedekkingen ook al in 1972 voorkwamen , met andere woorden de vergrassing van de natte heide was duidelijk al gaande.

Van de 22 natte heide-opnamen uit 1972 hadden 9 (41%) een dusdanig hoge Molinia-bedekking dat ze in NH02 (= Molinia caerulea- [Oxycocco-Sphagnetea] zijn geclassificeerd. De vijf opnamen van Zuiderveld (1981) van de natte heide in Heidebloem rekent hij tot de Erica tetralix-Scirpus cespitosus gemeenschap. Vier opnamen zijn verwant met type NH01, de resterende met NH02.

NB. hier komt de stikstofdepositie en verzuring en vermesting al duidelijk als negatieve factor ter sprake, zie de vetgedrukte en onderstreepte tekstgedeelten. Dit speelde al vóór de zeventiger jaren van de 20ste eeuw.

Het vegetatie type dat (gradueel, PB) armer is aan Molinia (NH01) wordt op pg. 208 genoemd met als verbreiding: Heidebloem, Laarder Wasmeer en Hilversums Wasmeer, al deze drie gebieden met hetzelfde bodemtype als NH02: natte veldpodzolgrond, natte vlakvaaggrond.

Pg. 289-290: Colaris: „ Dopheide is thans nog een vrij algemene soort in het Gooi. De belangrijkste concentraties dopheide, al dan niet in combinatie met Molinia caerulea, worden aangetroffen bij de Heidebloem en in Laarder- en Hilversumse Wasmeer. Tussen Calluna vulgaris (Struikheide) groeit dopheide plaatselijk op de overige Gooise heidevelden. Het beste voorbeeld hiervan betreft het noordoostelijk deel van de Bussummerheide. Verder groeit de soort in de Groeve Oostermeent.”

Pg.290: Drosera rotundifolia (Ronde zonnedauw verdwenen) Colaris: „In de zeventiger jaren (van de 20ste eeuw) is Drosera rotundifolia (Ronde zonnedauw) uit het nabijgelegen vochtige heideterrein van Heidebloem verdwenen. In 1972 werd de soort er nog in vijf vegetatieopnamen vermeld (...)”

Pg.290: Narthecium ossifragum (Beenbreek verdwenen) Colaris: „Na 1950 is Narthecium ossifragum niet meer in het Gooi waargenomen.”

Pg.291: Rhynchospora fusca (bruine snavelbies verdwenen) Colaris: „(...) Verder is de soort waargenomen(...) in 1949 en in 1959 (...) bij 't Bluk en door laatstgenoemde ook in het Hilversumse Wasmeer. **Vóór 1950 kwam de soort in de meest uurhokken van het Gooi en in het aangrenzend deel van de Utrechtse Heuvelrug voor. Thans is Bruine snavelbies zowel in het Gooi**

als in het aangrenzende deel zeldzaam.”(...) In 1994 is de Bruine snavelbies in een poeltje bij ‘t Bluk waargenomen en in 1995 in een kuil bij het Laarder Wasmear (...).”

Pg.292; Lycopodiella inundata (= voorheen: Lycopodium inundatum

(Moeraswolfsklauw), Colaris: „*In de jaren 1926-1937 is de soort waargenomen tussen ‘t Bluk en Heidebloem (Westhoff, 1966). In 1973 is Lycopodium inundatum verzameld in een bosje bij de watertoren van Bussum. (...) Een van de laatste oude vindplaatsen in het Gooi van Moeraswolfsklauw betrof een vochtig heideterreintje ten zuiden van Laren. Dit terreintje heeft in de zeventiger jaren het veld moeten ruimen voor de aanleg van een sportveld. De overplanting van Moeraswolfsklauw en Drosera rotundifolia (Ronde zonnedaauw) met veertig centimeter dikke plaggen naar het Laarder Wasmear heeft niet geleid tot instandhouding van deze populatie (mond.mededeling G.Jaspers GNR). In de tachtiger jaren heeft Lycopodium inundatum zich opnieuw in het Gooi gevestigd. Het betreft de Groeve Oostermeent waar deze wolfsklauwsoort nu tezamen groeit met de Grote wolfsklauw (Lycopodium clavatum), die er al eerder veelvuldig voorkwam (Farjon, 1986a; Farjon & Braams, 1986).”*

Pg.292: Drosera intermedia (Kleine zonnedaauw) Colaris: „*(...) in 1993 werd Kleine zonnedaauw op een aantal plekken bij Heidebloem (=‘t Laer) en bij het Laarder Wasmear in grote aantallen waargenomen. Uit 995 dateert een vegetatieopname met kleine zonnedaauw bij het Laarder Wasmear (9508).in poeltje bij ‘t Bluk is de soort in 1994 waargenomen, evenals op talrijke plekken bij het Laarder Wasmear (zie hoofdstuk 16.3). ook in 1995 (9555) en 1997 werd de soort in het Hilversumse Wasmear aangetroffen. Aangezien er meer wordt afgeplagd en door begrazing ook kale plekken kunnen ontstaan neemt de soort toe. In 1981 werd de soort in 2 en in 1988 in 4 kilometerhokken waargenomen (...).”*

Pg.294: Eriophorum vaginatum (Eenjarig wollegras)Colaris: „*Van Eriophorum vaginatum zijn geen meldingen na 1950 voor de Gooise zandgronden bekend.”*

Pg. 294: Rhynchospora alba (Witte snavelbies)Colaris: „*Rhynchospora alba is thans in het Gooi een zeldzame soort. Tijdens het onderzoek is de soort alleen aangetroffen bij Heidebloem (zie tabelnr.20 en 26 van tabel 9.6). In 1993 werd Rhynchospora alba in groot aantal op (een) geplagde strook bij het Nieuwe Ven waargenomen en in 1994 op een geplagd stuk op de vochtige heide bij ‘t Laer (Heidebloem).”*

Pg. 387: Natte heiden Colaris: „*Natte heiden zijn als ecosysteem nog veel meer bedreigd dan droge heiden. Van de Dopheide-associatie resteert in Nederland ruim 1.000 hectare, veelal versnipperd (Bink et al., 1994,p.102). In het Gooi resteert nog 3 ha. natte heide, het betreft de terreinen : het Hilversumse Wasmear, het Laarder Wasmear en de heide bij ‘t Laer (Heidebloem). Deze terreinen hebben in tegenstelling tot het verdroogde terrein bij ‘t Bluk nog steeds een hoge grondwaterstand. De drie hectare natte heide betreft ongestoorde fysiotopen (= door mensen ongestoorde bodem/grond).*

De huidige toestand van de natte heide van het Hilversumse Wasmear geeft aanleiding om voort te

gaan met extensieve begrazing. *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje) neemt nog steeds een dominante plaats in het vegetatiedek in, maar wordt afgevreten. In de lagere vegetatie krijgen soorten van natte heide en kale bodem de kans zich te vestigen en uit te breiden. Hiertoe behoren onder meer: *Drosera intermedia* (Kleine zonnedauw), *Eleocharis multicaulis* (Veelstengelige waterbies), *Eriophorum angustifolium* (Veenpluis) en *Erica tetralix* (Dopheide). *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje) kwam anno 1995 voor in bedekkingen van 20-80%, terwijl de bedekking van *Erica tetralix* hiertussen varieert van 0-50%.

De natte heide van 't Laer (Heidebloem) wordt handmatig, kleinschalig geplagd. Dit leidt tot koeming van soorten als *Drosera intermedia* (Kleine zonnedauw), *Gentiana pneumonanthe* (Klokjesgentiaan) en *Rhynchospora alba* (Witte snavelbies). Doorgaan met kleinschalig plaggen en zo nodig maaien biedt de beste kansen voor behoud van deze soorten.

Pg. 387- 388: Vennen Colaris: „**Het Hilversumse Wasmeer is het enige omvangrijke en nog ongestoorde ven in het Gooi.** De vennen binnen het Laarder Wasmeercomplex zijn door de langdurige rioolozingen en plaatselijk doorboren van de oerlaag irreversibel (onherstelbaar) verstoord. **Door atmosferische depositie** en guanotrofe belasting (bemesting met vogelstront) door een kokmeeuwenkolonie van 1959 tot en met 1984 (Jonkers et al., 1987) is het water van het Hilversumse Wasmeer zuur (pH 4.0) en rijk aan stikstof en fosfaat. Dit kan worden afgeleid aan het massaal voorkomen van de DG (= derivaatgemeenschappen, pg.166) *Juncus effusus* (Pitrus) en *Sphagnum* –[*Scheuchzerietaea*] (Schaminée et al. 1995b). de bodem van het ven is rijk aan calcium. De zuurgraad van het venwater is in de afgelopen decennia gedaald, deze bedroeg 5,0-5,5 in 1959 en 4,4 in 1987.

Het ven is ontstaan op een dunne (10-30 cm), slecht doorlatende B2-horizont van een veldpodzolgrond. Het stagnerende regenwater vormt op die horizont een schijngrondwaterspiegel. Dit systeem is thans afhankelijk van een vergeleken met vroeger relatief zuur en stikstofrijk regenwater. De zuurgraad van het venwater wijkt dan ook weinig af van die van het regenwater. Aanvoer van basenrijker water via grondwater of oppervlaktewater blijft achterwege. **Hiermee blijft herstel tot het oligotrofe (= voedselarme), zeer zachte, zuur tot circumneutrale, gering gebufferde watersysteem dat behoort bij de van oorsprong hier voorkomende vegetaties van het Littorellion uniflorae (Schaminée et al. 1995b) voorlopig ook uit. Om de voedingstoestand te verlagen en betere kiemingsmogelijkheden voor de oorspronkelijke vegetatie te vergroten zou verwijdering van de bagger uit het ven nodig zijn. Uitbaggeren onder het huidige wateroppervlak wordt echter sterk afgeraden wegens kans op beschadiging van de B2-horizont en met verwijdering van de detritus (=rottend materiaal). Het risico bestaat dat de zuurbufferende capaciteit verloren gaat. (...)**”

Conclusie bij paragraaf 4 over de realiseerbaarheid van nieuwe vestigingsplaatsen voor planten van voedselarme, vochtige milieus.

Nog los van de vraag, of ontgrondingen nuttig zijn voor voornemens om nieuwe vestigingsplaatsen te creëren voor stikstofmijdende plantensoorten in vochtige milieus is de les van het proefschrift van Colaris **dat natuurterrein-beherende organisaties zoals het GNR/Staatsbosbeheer/Natuurmonumenten e.d. geen enkele invloed hebben op milieu beïnvloedende factoren van buitenaf, zoals atmosferische depositie (mestgift via de lucht) van stikstofverbindingen, zwavelverbindingen, fosforverbindingen etc., en ook geen invloed hebben op de forse grondwaterspiegeldaling in het Gooi. Dergelijke (her)vestigingsplannen lopen spaak op veranderde milieu-omstandigheden.** Het overplaatsen van plaggen met Dopheide e.d. vanuit een terrein in Laren naar het Laarder Wasmeer had geen enkele zin.

Met zeer grote en kostbare moeite wordt een ultra klein perceel bij 't Laer (Heidebloem) met moeizaam resultaat als een tuin in stand gehouden. Waar „*natuur*” wordt gedefinieerd als een zich zelf in stand houdend ecosysteem, gaat het bij 't Laer om een kunstmatig systeem, dat in elkaar stort, wanneer het niet wordt onderhouden. . Zo'n terreintje van ca. driekwart hectare dient daarenboven te worden vergeleken met de enorme oppervlakten van gebieden van 13 ha. zoals Cruysbergen en de ca. 50 hectare van het Laarder Wasmeer . Terwijl het bij 't Laer-Heidebloem al niet mogelijk is om vegetaties en bijhorende planten van voedselarm milieu duurzaam te laten bestaan, is dit **volmaakt onmogelijk in het Laarder Wasmeer en in Cruysbergen**. Zo is dit evenzo onmogelijk in het terrein van het grasland (ca. 5 hectare) en de boekweitakker (tweederde van het totaal van 2,5 hectare) van Monnikenberg.

Dit klemt te meer, nu Colaris op pg. 57 en 58 van zijn proefschrift het volgende meedeelt over Monnikenberg: „*Het Monnikenwater, een plas in een weiland bij de Monnikenberg , is van oorsprong een ven, maar is al lang door meststoffen geëntrofeerd (exc. Rapp.Leentvaar, 1955).*”

5) Wat leert het proefschrift over „*Natuur van het Gooi, kansen voor duurzaam behoud*” van dr. W.J.J. Colarius uit 1998 ons over de

ontgrondingsprojecten van het GNR ? Cruysbergen, Laarder Wasmeer?

Dé les van de dissertatie van Colaris is, dat natuurterrein-beherende organisaties zoals het GNR/Staatsbosbeheer/Natuurmonumenten e.d. geen enkele invloed hebben op milieu beïnvloedende factoren van buitenaf, zoals atmosferische depositie (mestgift via de lucht) van stikstofverbindingen, zwavelverbindingen, fosforverbindingen etc., en ook geen invloed op de forse grondwaterspiegeldaling in het Gooi. Zie paragraaf 4. Geen enkele rekening wordt door het GNR met deze factoren gehouden, waardoor het beleid tot natuur beheer op korte en middellange termijn bij natuurbouwprojecten zoals Anna's Hoeve en Monnikenberg tot mislukken is gedoemd. De natuur kan niet uit zichzelf en op eigen kracht voldoen aan de ideaal beelden van het GNR. Dit geldt te meer bij ontgrondingsprojecten van GNR.

Dat is ook gebleken in het project Cruysbergen, gereed gekomen eind 2007. Het doel in Cruysbergen was het creëren van een gebied van 13 hectare met een voedselarme bodem door ontgroning en afvoer van minimaal 19.500m³ (uitgaande van een ontgroning van 0,15 m over de volle 13 hectare op Cruysbergen (13.000 m² x 0,15 m) van de 500.000 kubieke meter die bestemd waren voor het ecoduct Crailo. De onderliggende en door ontgroning vrijkomende, voedselarme bodem in Cruysbergen zou vestiging van voedselarme vegetaties en planten die gebonden zijn aan een stikstofarm milieu faciliteren. De afgevoerde grond (minimaal 19.500 m³ kuub) gaf een „win-win“-situatie, immers bestemd voor de natuurbrug Crailo. Zie hierboven paragraaf 2.6.

Wikipedia vermeldt het volgende over dit project Cruysbergen:

„In 2005 werd het gebied opnieuw ingericht waarbij de bovenste, voedselrijke, grondlaag van ongeveer 10-15 cm werd afgegraven. De grond werd gebruikt voor de afbouw van de natuurbrug Zanderij Crailoo. De afgegraven delen werden tot poelen omgevormd. Eind 2007 werd een klein gemaal aangelegd aan de Hilversumse Meentweg bij de Meikevermeent, zodat water van de gordelgracht naar Cruysbergen kon worden geleid. In 2008 is de voormalige boomkwekerij tussen de zanderij en de Nieuwe 's-Gravelandseweg aangekocht. Ook hier werd de vruchtbare bovengrond afgegraven. Om het open karakter van het landschap te handhaven worden Schotse Hooglanders ingezet. Het beheer is erop gericht om voedingrijk water te weren en voedselarm water in het gebied te laten. De voedselarme grond en het aanwezige kwelwater

vormen geschikte omstandigheden voor specifieke planten. In het gebied groeit dopheide, klokjesgentiaan, stekelbrem, struikheide, Spaanse ruiter, veenpluis en kale jonker."

Echter, wie nu, in 2021 Cruysbergen bezoekt, ziet dat het hele terrein wordt gedomesticeerd (bevolkt) door het massaal optredende gras *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje) en door de enorme tapijten Haakmos (*Rhytidiadelphus squarrosus*). Ook Grove den (*Pinus sylvestris*) is massaal in opkomst. Interessant is de vestiging van Haakmos in de natuurterreinen. Deze stikstofindicator is m.i. ten onrechte over het hoofd gezien. Alle gazonbezitters vloeken immers wanneer hun grasveld „vermost": haakmos.

Ongelooflijk zijn de hoeveelheden Haakmos overal in Cruysbergen.

In het beroemde naslagwerk „*Illustrated MOSS FLORA of FENNOSCANDIA* " van de auteur Elsa Nyholm ,II. Musci, FASC.5, ed. he Botanical Society of Lund, Sweden CWK Glerup /1965, wordt over Haakmos, *Rhytidiadelphus squarrosus*, het volgende vermeld op pg. 614:

*„ Irregularly pinnate, stiff, fairly large plants in loose, green, brownish or yellowish carpets among grass in lawns, on heaths, on roadsides and beside ditches, sometimes in woods. It occurs in shaded or open places on chiefly acid ground.(...). *R.squarrosus* is one of the commonest mosses in lawns and grassy ground. It is easily known by its squarrose (=haakvormig, sparrig), longly pointed (langpuntige), serrulate (fijn getande) leaves, irregular branched stem with often few and scattered branches, unequal in length (...)."*

Wie ook in het Gooi natuurterreinen bezoekt ziet dat Haakmos een prima indicator is voor natuurbeheer, dat niet werkt. Over Cruysbergen merkt Colaris nog

op, op **pg. 44:**„De invloed van de slechte oppervlaktewaterkwaliteit komt direct tot uiting in gebieden die in open verbinding staan met het boezemwater (Zanderijvaarten in Noord-Gooi, Cruysbergen via Luie Gat) en indirect via dijkkwel, bij voorbeeld de omgeving van de Karnemelksloot." Zie ook de vermelding op **pg. 57**.

Na ontgronding van het weiland en de boekweitakker op Monnikenberg zal de

stikstofdepositie onverkort doorgaan. Kortstondige effecten van afgraving worden op korte termijn weer te niet gedaan. Ondertussen is het landschap verregaand verpest en onherkenbaar veranderd, zoals dat ook is gebeurd in Cruysbergen en in het Laarder Wasmeer. Desolate gebieden, waar niemand zich thuis voelt.

Volgens Colaris is de bodem van het vroegere Monnikenwater door meststoffen vervuild. Dit is niet nader omschreven. Gaat het om fosfaat-zouten?

In het **Alterra rapport nr. 1654**, „Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof toegepast op Habitattypen en Natura 2000-gebieden” van de auteurs H.F. van Dobben en A. van Hinsberg, 2008, 79 pagina’s wordt in **bijlage 1 onder 7150** op pg. 35 het hier van toepassing zijnde habitatype **Pioniervegetatie met snavelbiezen** genoemd met als kritische depositie waarde van stikstof: 22 kilo per hectare per jaar=1600 Mol per hectare per jaar, met als toevoeging: „gevoelig voor stikstof”. Daarbij wordt nadrukkelijk gewezen op de bevinding van Berendse: „*Dit habitatype komt alleen in Nederland voor onder hoge beheerintensiteit, passend in de ecologische range van de vegetaties waarmee het type wordt omringd*”. Dit bevestigt het feit dat elders het habitatype in ‘t Laer-Heidebloem zeer intensief als een tuin wordt onderhouden. Dat kan in Monnikenberg niet (5 hectare uitgediept grasland en idem eenderde van het 2,5 hectare grote Boekweitakker). Wie betaalt dit? Wat levert het op, gezien de voortgaande stikstofdepositie ook na ontgronding? Wordt deze vergeefse moeite afgewenteld op vrijwilligers?

Conclusie:

5.1 Hier is geen sprake van „een win-winsituatie”, waarbij de natuurbrug wordt opgehoogd met vrijgekomen grond uit deze percelen.

5.2 De grote hoeveelheid grond die hier door GNR zal worden uitgegraven leidt tot onherstelbare blootstelling van de ondergrond aan andermaal stikstofdepositie in een door ontgronding uitgehold landschap, onherkenbaar voor toekomstige generaties, die zich zien geconfronteerd met een in de diepte gelegen verpest landschap zonder vochtige heide en met een geëutrofiëerde waterpartij met bultkroos en omringd door Pitrus en *Molinia caerulea* (Pijpenstrootje) en Haakmos en waarin Grove dennen nog cachet zullen geven. De waterpartij voorzien van

vlonders, die na verloop van jaren een desolate en kapotte indruk zullen maken, en een ringdijk oprijzend uit deze verdiepte plek om het zogenaamde Monnikenwater tegen leegloop te beschermen. Een niet bij het huidige landschap passend „ omgekeerd reliëf”.

5.3 De dassenclan in Monnikenberg, nu nog de top van de ecologische voedsel piramide ter plaatse wordt in haar voortbestaan en fysieke leefomgeving onmiddellijk en onomkeerbaar bedreigd door aantasting van de voedselvoorraad aan regenwormen, hoofdvoedsel voor de das, nu nog aanwezig in het grasland en boekweitakker. Strijd is aanwezig met de verbodsbepaling van art.3.10 lid 1 sub b Wnb: Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen”.

5.4 Aangetoond is de ondoelmatigheid van deze plannen en de onmogelijkheid om na ontgroning en uitdieping van het verdwenen Monnikenwater aldaar te komen tot een voedselarm ven en vochtige heide met voedselarme vegetatie en planten, die gebonden zijn aan een voedselarme c.q. stikstofarme omgeving. Door stikstofbelasting uit de lucht kan dit doel niet worden bereikt.

Strijd is aanwezig met de vereiste zorgvuldigheid bij het nemen van het besluit, wanneer in ongewijzigde vorm door de provincie Noord-Holland wordt vastgehouden aan het Ontwerpbesluit ontheffing , provincie Noord-Holland van 12 november 2020 onder kenmerk 1506750/1507397.

Geraadpleegde literatuur

- Barendregt, A. et al.(1989), De suppletie van het Naardermeer in relatie tot natuurbeheer, 1989, pg.196-212 in rapport no. 22 van C.H.O. Integraal Waterbeheer in het Goois/Utrechts Stuwwallen en Plassengebied (299 pg`s), ISBN 90-6743-153-2;
- Bogaers, P.B.Ph.M., J.Prins en J. Wiertz (1976), De vegetatie van Het Hol en De Suikerpot (gemeente `s Graveland). Utrecht: Rijksuniversiteit-Doct. verslag ISP nr. 475, veldwerk 1975.III + 101 pp., tabellen, kaarten. ISP, NM (oorspr.opnamegegevens), VOV. Vier facetkaarten/1:5000/resp. 7, 13, 13, 9 eenh. + Verspreidingskaart slangewortel/1:5000. Opn. VOV 2548-2690; 2996-2826;
- Colaris, W.J.J. (1998), Natuur van het Gooi, Kansen voor duurzaam behoud, dissertatie UvA, (490 pg`s), W.J.J. Colaris, Epe 1998,;
- Copius Peereboom & L. Reijnders (1986)., Hoe gevaarlijk zijn milieugevaarlijke stoffen?, Hfst.17. fosfaten, Hfst.18.Nitraat, nitriet, Hfst.19. Nitrosaminen, pg. 217-232, (245 pg`s), Boom (Meppel), ISBN 90-6009-667-3;
- Dobben, H.F. van & A. van Hinsberg (2008), Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Wageningen Alterra, Alterra rapport 1654, 80 pg`s;
- Dort, K. van & B. van Gennip & M. Schrijvers-Gonlag (2017), de Vegetatie van Nederland-6. Mossen- en korstmossengemeenschappen (518 pg`s), KNNV uitgeverij, ISBN 978 90 5926;
- Ellenberg, H. (1974), Zeigerwerte der Gefäszpflanzen Mitteleuropas, Scripta Geobotanica, Band 9, Indicator values of vascular plants in Central Europe, (97 pg`s), Verlag Erich Goltze KG, D-3400 Göttingen;
- Enklaar, D.Th. & A.C.J. De Vrankrijker (1938), Geschiedenis van Gooiland, heruitgave 1972, (394 pg`s) Algemene Boekhandel Rozenbeek, Hilversum, 1000 exemplaren;
- Farjon, A. & P. van der Linden (1996), Atlas van de Flora van het Gooi, Stichting Milieutijdschrift Gooi, Vechtstreek e.o. (354 pg`s), ISBN 90-74227-06-6;
- Farjon, A. & P.B.Ph.M. Bogaers, Utrecht, Vegetation zonation and primary succession along the Porcupine River in Interior Alaska with 8 photos, 7 figures and 3 tables in: Phytocoenologia, 13 (4), pg. 465-504, Stuttgart-Braunschweig, December 23, 1985;
- Hueting, drs.R. (1970), Wat is de natuur ons waard? Voorwoord Prof. dr. D.J.

- Kuennen, (120 pg`s) Wereldvenster /Baarn;
- Hulzink, P. (2018), Beheer, pg. 110-118, in: De Gooise Heide ,
Heidespecial (148 pg`s), Uitgever Vereniging van Vrienden van het
Gooi, www.vriendenvanhetgooi.nl
- Kruuk, H. (1989), The Social Badger, Ecology and Behaviour of a Group-living
Carnivore (Meles meles), Oxford University Press, (155 pg`s), ISBN 0-19 -
858703-1;
- Margadant, W.D. & H. During (1982), Beknopte flora van Nederlandse Blad- en
Levermossen, Thieme- Zutphen, (517 pg`s), ISBN 90 03 97365 2;
- Meijden, R. van der (2005), Heukels' Flora van Nederland, 23ste druk,
Wolters-Noordhoff (685 pg`s), ISBN 90 01 58344 X;
- Metz, N. (1998), Nieuwe Natuur, Reportages over een veranderend Landschap,
met foto`s van Theo Baart (216 pg`s), Ambo/ Amsterdam, ISBN 90 263 1515 5;
- Meurs, G.J. van & H.Ph. Baudet (1963), Repetitorium der Elementaire Scheikunde,
(140 pg`s) Nijgh & Van Ditmar, `s-Gravenhage-Rotterdam;
- Nyholm, E. (1969), illustrated Moss Flora of Fennoscandia, II. Musci, FASC.6 (799
pg`s) Natural Science Research Council /1969, 104 35 Stockholm-Zweden;
- Straaten, J. van der, & W. van Kruijsbergen & H. Sierdsema (2020), Bescherming van
Biodiversiteit, een weerbarstige uitdaging, (310 pg`s), Pictures Publishers,
Woudrichem, ISBN 978-94-92576-28-6;
- Westhoff, V. & A.J. Den Held (1969), Plantengemeenschappen in
Nederland (324 pg`s), N.V. W.J. Thieme & Cie, Zutphen;

Bussum, 29 januari 2021,

Mr. Drs. P.B.Ph.M. (Pieter) Bogaers

Barbaragaarde 3

1403 JK Bussum (Gooise Meren),

tel.nr.: 035-6935209

bogaers.bussum@planet.nl

Vegetatiekundige, plantenfysioloog van de intacte plant, milieu- en
landschapsbioloog,

oud-advocaat bestuursrecht (1986-2017)

Bijlage bij “Over doelmatigheid van ontgronding van grasland en boekweitakker op het landgoed Monnikenberg” (gedeeltelijke inhoud zienswijze van VBAH van 24 december 2020 over Ontwerpbesluit ontheffing PMV, aardkundige monumenten, 2020-16 AM, Groene Schakel PNH, van 12 november 2020, onderschreven door Mr.Drs. P.B.Ph. M. Bogaers)

De Zienswijze van de Vereniging tot Behoud van Anna’s Hoeve e.o. (VBAH) van 24 december 2020

wordt door mij na bestudering ervan (samensteller de heer J. Harder) onderschreven. De zienswijze volgt zo goed mogelijk het ontwerpbesluit zoals dat door GS is opgesteld. Onderwerpen met dezelfde strekking worden daarbij zo goed mogelijk bij elkaar besproken.

In deze zienswijze beperkt de VBAH zich voornamelijk tot het landgoed Monnikenberg.

Slechts zijdelings wordt naar natuurgebied Anna’s Hoeve verwezen.

NB: Door de VBAH zijn tekstdelen uit rapporten en Ontwerpbesluit vet gemaakt.

A. Doel aardkundig monumentenbeleid provincie Noord-Holland

Van belang is om eerst vast te stellen welke waarde de provincie Noord-Holland hecht aan de aardkundige monumenten (aardkundige monumenten worden sinds november 2020 ‘aardkundig waarden’ of ook ‘aardkundig erfgoed’ genoemd).

Om verdere aantasting te voorkomen zijn er 16 van de fraaiste en indrukwekkendste gebieden, waaronder de stuwwallen van het Gooi, aangewezen als aardkundige waarde. Hier mag men de bodem niet beschadigen door te graven of door er met zware voertuigen te rijden.

Aardkundige waarden worden beschermd via de regels voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL). Deze regels staan in afdeling 6.4 op bladzijde 35 en 36 van de provinciale Omgevingsverordening (OV NH2020). Ook is er een provinciale brochure die uitleg geeft. De volgende bronnen zijn geraadpleegd om de positie van de provincie duidelijk te maken:

A.1. GS, onderhavige Ontwerpbesluit

“Het doel van ons aardkundig monumentenbeleid is de **duurzame instandhouding** van gebieden die extra bescherming behoeven vanwege hun waardevolle bodem en/of waardevolle elementen (bodemprofiel) die primair bepaald zijn door de bodem. Enerzijds gaat het om het handhaven en verbeteren van de kwaliteit van de bodem en anderzijds gaat het om het behoud van de **informatiewaarde (bodemprofiel)** van de bodem als weerslag van de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Noord-Holland. **Aardkundige waarden (objecten) zijn onvervangbaar. Aantasting ervan is altijd onomkeerbaar”.**

A.2. Omgevingsverordening NH2020

Bijlage 5: Wezenlijke kenmerken en waarden Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen provincie Noord-Holland, A18 Gooise zuidflank

Pag. 3

De Gooise Zuidflank maakt deel uit van het landschapstype Stuwwallenlandschap (fysisch geografische regio: hogere zandgronden).

Het Gooi is één van de meest reliëfrijke gebieden in Noord-Holland.

De vorming van de ondergrond van Het Gooi is het resultaat van geologische processen tijdens de

voorlaatste ijstijd. Dit gebied herbergt een complex aan verschijnselen die hieraan gerelateerd zijn en aan de klimaatsopwarming era. Het geeft daarmee informatie over de klimaats- en ontstaansgeschiedenis van het gebied. **De grote verscheidenheid en relatieve gaafheid van de verschijnselen maakt het gebied bijzonder. De aardkundige waarde is zeer hoog, van nationaal belang en onvervangbaar. Pag. 11**

De fysieke kenmerken van de stuwwal, stuifzanden en vennen mogen niet significant worden aangetast, zodat de aardkundige waarden en de ontstaansgeschiedenis via het aardkundig monument behouden blijven. De aanwezige natuurwaarden zijn de resultante van een samenspel van de uitgestrekte restanten van deze stuwwallen, stuwwalflanken, bodemvorming en stuifzanden waarop zich gedurende eeuwen menselijke beïnvloeding heeft gemanifesteerd.

De natuurwaarden van de droge heidevelden, de leemkuilen en zandgroeves met kwelsituaties, de landgoederen en oude bosgroeiplaatsen zijn nagenoeg onvervangbaar. **A.3. Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)**

Onderdeel van de Omgevingsverordening NH2020 zijn de BPL gebieden.

32 meest **waardevolle en kwetsbare landschappen** in de provincie zijn aangewezen als 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. Op deze gebieden is de provincie extra zuinig vanwege hun bijzondere waarde voor mens en dier. Per gebied is aangegeven welke bijzondere kernkwaliteiten aanwezig zijn. Dat kunnen ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische of **aardkundige waarden** zijn. Hieronder valt onder andere de **bijzondere bodemopbouw van het stuwwallen landschap van het Gooi. A.4. Brochure Aardkundige Monumenten in Noord-Holland**

In deze door de provincie uitgegeven brochure wordt het grote belang van de bodem en de samenhang met het cultuurhistorisch erfgoed uitgelegd. Enkele citaten daaruit:

In de huidige tijd is voor velen de bodem mogelijk een abstract onderwerp, of eenvoudig iets wat 'gewoon aanwezig is'. Bijvoorbeeld als de grond onder onze voeten, of om naar te kijken, of doorheen te wandelen. De bodem is ook nu de basis voor de levende natuur (de ecologische waarden) en het menselijk bestaan (de cultuurhistorische en de belevingswaarden).

Door landschappelijke veranderingen die door menselijk handelen zijn opgetreden is er veel van het natuurlijke reliëf en landschap verdwenen. Hierdoor is inzicht over ontstaan van de bodem, en het ervaren van het natuurlijke vormen in het landschap, aan het verdwijnen. En het lijkt erop dat de verandering en aantasting steeds sneller gaat en op steeds grotere schaal. En daarmee verdwijnt onze basis, ons fundament en een deel van onze identiteit.

Maar pas sinds het laatste deel van de 20^e eeuw, vooral door de inspanningen van Gerard Gonggrijp, is men zich langzamerhand bewust geworden van het feit dat men ook met de aarde waarop flora en fauna staan, zuinig om moet gaan. Met name met bijzondere aardkundige verschijnselen of kwaliteiten in het natuurlijke landschap, omdat er al zoveel definitief verdwenen is.

Samenvattend wordt over het Aardkundig Erfgoed gezegd:

De bijzondere kwaliteiten van het oorspronkelijke natuurlijk landschap worden aangeduid als Aardkundige Waarden of Aardkundige Erfgoed. Deze verschijnselen zijn aan de oppervlakte goed zichtbaar en vertellen ons het verhaal van het ontstaan van de bodem van Noord Holland. Vaak is er een relatie met het Cultuurhistorisch Erfgoed van de provincie. De provincie Noord-Holland beijverd zich al sedert het begin van de 21^e eeuw met het aanwijzen en beschermen van deze bijzondere aardkundige verschijnselen. Om ze te bewaren voor ons zelf en voor diegenen die na ons komen. Om te zien en te ervaren hoe Noord-Holland is ontstaan. Wat het fundament van de provincie is.

Ondanks alle mooie en lovende woorden over de zeer waardevolle en unieke waarden van het aardkundig erfgoed in het Gooi verleent GS toch een ontheffing om de schop in dat niet vervangbare, nooit meer te herstellen erfgoed te zetten.

De provincie beroept zich daarbij op artikel 6.3 van de PMV

A.5. Ontwerpbesluit GS

GS prov. NH

GS is van mening dat alle ontgrondingen moeten worden uitgevoerd omdat dit van groot maatschappelijk belang is voor de bescherming van flora en fauna conform de Wet natuurbescherming (Ontwerpbesluit pag.4).

Reactie VBAH

De VBAH is van mening dat **alle ingrepen in de natuur** in Nederland zorgvuldig moeten worden uitgevoerd omdat dit van groot maatschappelijk belang is voor de instandhouding van soorten en hun leefgebieden en bovendien behoort dat bij de plicht om zorgvuldig te handelen (zorgplicht). **Het kan dus niet zo zijn dat alleen al om het simpele feit dat de bescherming van flora en fauna van groot maatschappelijk belang is, de ontgrondingen mogen worden uitgevoerd.**

GS prov. NH

Het uitvoeringsprogramma De Groene Schakel (zie bijlage overzicht maatregelen) maakt deel uit van een integraal project waarbij de realisatie van nieuwe hoogwaardige nationale infrastructuur inclusief een duurzame inbedding wordt gerealiseerd. Als onderdeel van de duurzame inbedding wordt de ontsnippering van internationaal belangrijke natuur meegenomen. Dit ontsnipperingsproject is onderdeel van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO).

Reactie VBAH

Niet duidelijk is gemaakt welke bijlage GS bedoelt waarnaar verwezen wordt.

De natuurverbinding van De Groene Schakel moet de ruimtelijke samenhang van het landelijke natuurnetwerk versterken en daarmee de overlevingskansen voor plant- en diersoorten vergroten. In eerste instantie is dat van belang voor de Heuvelrug van Utrecht met de stuwwallen van het Gooi. Op grotere schaal maakt deze schakel weer onderdeel uit van het landelijke NNN. Natuur beperkt zich niet tot landsgrenzen, uitwisseling van flora en fauna ligt daarmee voor de hand en is van belang. 4

Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht

Om de aardkundige, landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het Gooi te behouden is zelfs een aparte stichting opgericht. Deze Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht is in 2020 opgericht. Die kwam tot stand door het samengaan van de Stichting ter realisatie van Geopark Gooi en Vecht (vanaf 2013) en de Stichting Geopark Heuvelrug i.o. (vanaf 2017).

Het Geopark vormt een aardkundige, landschappelijke en cultuurhistorische eenheid. De waarden van het gebied en de belangen worden zelf zo groot geacht dat een hoger doel wordt nagestreefd. De Stichting wil dat het Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht in 2024 voldoet aan de criteria voor het lidmaatschap van het European en Global Geoparks Network. Dat kan rekenen op de steun van UNESCO. Een **UNESCO Geopark-kwalificatie is een internationale erkenning van de waarden van een gebied ten aanzien van zijn geologie (aardkunde), natuur (ecologie), cultuurhistorie (erfgoed) en hedendaags cultuur. Het is een uniek landschap vol erfgoed.**

De geologische waarden, verbonden met die van cultuurhistorie en ecologie zijn de dragers van 'het unieke, eigen verhaal' (de identiteit).

Veel plekken zijn in een Geopark aardkundig, archeologisch en cultuurhistorisch monument of ecologisch beschermd – een vereiste voor een UNESCO-Geopark-status.

Het kwalificeren van aardkundig waardevolle gebieden als Geoparken is waardevol omdat daarmee de bescherming van kenmerkende kwaliteiten wordt nagestreefd. De toekenning van de status Geopark voegt vooral toe dat hiermee, naast de zorg voor de natuur, ook de ontstaansgeschiedenis en de bijzondere en landschapshistorische waarden expliciet worden erkend en zoveel mogelijk behouden blijven. Als een gebied voor beide statussen in aanmerking komt versterken de statussen elkaar en daarmee hun betekenis.

Samenvatting hoofdstuk A

Provinciale waardeoordeel over het aardkundig erfgoed:

- Aardkundige waarden zijn onvervangbaar. Aantasting ervan is altijd onomkeerbaar.
- De aardkundige waarde is zeer hoog, van nationaal belang en onvervangbaar.
- **De aantasting gaat steeds sneller en op steeds grotere schaal. En daarmee verdwijnt onze basis, ons fundament en een deel van onze identiteit.**
- **De bodem is ook nu de basis voor de levende natuur (de ecologische waarden) en het menselijk bestaan**

(de cultuurhistorische en de belevingswaarden).

Kortom de provincie is zeer enthousiast over de aardkundige monumenten van het Gooise stuwwallen landschap. De provincie promoot die kwaliteiten met nota's en in een brochure.

Reactie VBAH

Ondanks alle positieve waardeoordelen, vaak gebaseerd op uitgebreid onderzoek in opdracht van de provincie, schrikt GS er niet voor terug de eigen doelstellingen en afspraken die over het beschermen en behouden van het aardkundig erfgoed in het Gooi zijn vastgelegd te negeren.

Dat is geen goed voorbeeld. Het zal door de precedentwerking die er van uit gaat gemakkelijk leiden tot andere, nieuwe aantastingen. Hier is sprake van het begin van een 'salamitactiek' die uiteindelijk leidt tot zware aantastingen van de aanwezige aardkundige monumenten, ons erfgoed. Generaties na ons zullen dat de provincie, GS, kwalijk nemen die zich niet aan de eigen regels houdt.

B. Plannen afgraven weiland en akker, herstel Monnikenwater

Vooraf merkt de VBAH op dat onze reactie als eerste betrekking heeft op het landgoed Monnikenberg waar het voornemen is om het weiland (circa 5 ha) en de akker (2/3 deel van circa 2,5 ha) af te graven tot een diepte van 1.00 tot 1.40 meter.

B.1. Plan afgraven weiland, herstel Monnikenwater

Historisch onderzoek vertelt dat rond de Middeleeuwen veen is weggegraven op de plek waar nu het Monnikenwater ligt. Resultaat was dus dat er zich een ven ontwikkelde wat rond 1850 te midden van de heide lag.

Op een kaart van 1875 is te zien dat Monnikenberg al vrijwel helemaal bebost is door aanplant in opdracht van de eigenaar van het gebied die langs de Soestdijkerstraatweg woonde vlak naast de huidige toegangsweg. Een boerderij die eerst nabij het landhuis stond werd verplaatst naar de huidige locatie aan de rand van het weiland (figuur 1, pag. 6).

In het rapport **Natuur en Landschapsplan Monnikenberg (GNR, 2015)** is in relatie tot het weiland en het Monnikenwater het volgende te lezen:

- Bodemonderzoek heeft uitgewezen dat op de plaats van het weiland en het Monnikenwater een heideven heeft gelegen. **Dit ven wordt hersteld door verwijdering van de voedselrijke toplaag. Het ven wordt hierdoor sterk vergroot ten opzichte van de huidige omvang.**
- Ten behoeve van herstel van het ven moet **de verstoorde bodem boven op ondoorlatende bodemlaag worden verwijderd.**
- natuurontwikkeling op het weiland rond het Monnikenwater.
- versterking van natuurwaarden zijn het grootst op de delen van het landgoed waar geen bos aanwezig is: het grasland rond het Monnikenwater.
- Hierbij **wordt het ven voorzichtig uitgegraven** tot de onverstoorte onderlaag, waarbij ca. **35.000 m³ grond vrijkomt.**
- De wijzigingen hebben met name betrekking op de delen van het gebied **die voor natuurontwikkeling zullen worden afgegraven: het Monnikenwater en omliggend weiland**, de voormalige akker en de voormalige kwekerij.

Het is opvallend dat in dit en ook andere rapporten over de plannen tot afgraven van het weiland, zo min mogelijk aandacht wordt gegeven aan het feit dat de plannen er op gericht zijn om vooral het **weiland helemaal af te graven**. De indruk wordt vooral gewekt dat het alleen maar gaat om het herstellen van het Monnikenwater om reden waarom gezegd wordt dat er nu een poel zou zijn en dat dit een ven gaat worden. Alle citaten komen er in werkelijkheid op neer dat met name het weiland helemaal wordt afgegraven. Daarbij wordt tevens het huidige Monnikenwater vergroot.

De werkelijkheid wordt hier geweld aan gedaan door een verhullende tekst te gebruiken. Er wordt in de praktijk op 5 ha weiland **51.000 m³** grond afgegraven en afgevoerd. Dat is dus nog meer dan in 2015 werd aangegeven. Die grond komt van het weiland, niet uit het Monnikenwater.

Opvallend is verder de manier waarop het herstel van het ven, het Monnikenwater, in de verschillende rapporten steeds wordt gepromoot. Het Monnikenwater ligt precies op de plek waar ooit de vervening is geweest wat resulteerde in het ontstaan van dit ven. In de loop der tijd veranderde de omvang van het ven enigszins, de locatie niet (pag. 6. figuur 1). Door groot achterstallig onderhoud van de terreineigenaar raakten alle oevers van het ven sterk begroeid met struiken en zelfs bomen. Ook aan de waterkant was en is een te weelderige begroeiing. Al met al kwam er veel te weinig licht op het water wat niet goed is voor het waterleven in het ven. Vrijwilligers hebben daarom een deel (rechts op de foto) van die oeveropslag weggezaagd.

Zie figuur 2.

Figuur 2: In het weiland ligt het Monnikenwater. Duidelijk zichtbaar de hoge begroeiing op de oever. 6

Figuur 1: Het Monnikenwater sinds 1850 Bron: www.topotijdreis.nl Het oppervlak van het Monnikenwater in de afgelopen 170 jaar. Rond 1850 en daarvoor is het Monnikenwater mogelijk wat langer van lengte geweest dan daarna. In de breedte lijkt er nauwelijks enige verandering te zijn gekomen. 1850 1875 1900 1950 2000 2020 7

Opvallend is ook dat vooral de recente rapporten over het Monnikenwater proberen het publiek en politici wijs te maken dat er nu een poel is in plaats van een ven. Om vervolgens te beweren dat er een ven gemaakt gaat worden. Echter het gaat om hetzelfde water, wat door de beheerder is verwaarloosd en al een aantal jaren eerder gewoon onderhouden had moeten worden, zoals bij een ven hoort.

De constatering dat informatie over het afgraven van het hele weiland wordt vermeden is ook duidelijk zichtbaar op pagina 4 van het GS besluit. Daar staan slechts twee regels:

Reconstructie van een heideven rondom een te behouden poel, inclusief een omliggende lage grondwal met struweel.

Met deze ene zin wordt het lot beslecht van een weiland van bijna 5 ha. Het plan is om alles af te graven. Met verhullende teksten wil men kennelijk geen argwaan wekken bij politici en bevolking en zo het gewenste doel bereiken.

B.2. Flora en fauna van weiland en Monnikenwater

In het rapport Natuur en Landschapsplan Monnikenberg (GNR, 2015) vinden wij nauwelijks informatie over de dieren en planten die al jarenlang gebruik maken van weiland en Monnikenwater.

Beperkt worden wat soorten genoemd die er te verwachten zijn als de omvorming tot heidegebied is uitgevoerd. Hiermee wordt niet duidelijk gemaakt wat de noodzaak is voor de grote, onomkeerbare functiewijziging.

Bij het Besluit van GS voor de ontheffing PMV behoren drie rapporten:

- Ecologische verbinding De Groene Schakel en HOV Huizen-Hilversum, augustus 2013, Alterra-rapport 2459.
- De Groene Schakel, Actualisatie doelsoortenlijst, verkenning benodigde afgravingen en advies rustgebied, Van der Grift, E.A., februari 2019, Wageningen Environmental Research, rapport 2934.
- Toelichting op de aanvraag, Voltooiing Groene Schakel, 11 juni 2020, Arcadis.

In geen van die rapporten is oude of recente informatie aanwezig over de huidige natuurwaarden van het weiland en het Monnikenwater. Dat is een merkwaardige en tegelijkertijd onacceptabele situatie. Het voornemen is immers om binnenkort het weiland met 1 meter of meer af te graven met de bedoeling er een heidegebied van te maken. Maar door het ontbreken van informatie over flora en fauna weet de aanvrager kennelijk niet wat er weggegraven wordt? Welke planten en dieren zullen hiermee hun

leefgebied of voedselgebied verliezen? En wat is de betekenis daarvan voor die planten en dieren? Aan te nemen is dat er dus ook geen bodemonderzoek gedaan is naar de organismen waarvoor het weiland als leefgebied of voedselgebied onontbeerlijk is. Denk hierbij speciaal aan de regenwormen en insecten die van levensbelang zijn voor de dassen. En vergeet de mollen niet die met hun vele tientallen molshopen laten zien dat ze verspreid over het hele weiland voorkomen en zich ook tegoed doen aan de regenwormen en andere bodemdieren.

Wat voor het weiland geldt is evengoed van toepassing op het Monnikenwater. Ook hiervan ontbreekt alle oude en recente informatie over flora en fauna. Zo is de Kamsalamander als soort wel genoemd in het GNR rapport van 2015, maar daarmee houdt de informatie op. Dat is een kwalijke zaak en ontoelaatbaar terwijl informatie over die soort en andere soorten beslist nodig is om een juiste beslissing te kunnen nemen.

Conclusie flora en fauna van weiland en Monnikenwater

Het mag niet zo zijn dat wel gedacht wordt aan de soorten die in de toekomst mogelijk zullen voorkomen en dat tegelijkertijd de provincie (en het GNR) niet weet wat de actuele natuurwaarden van het weiland en het Monnikenwater zijn. Alleen al om in de toekomst objectief te kunnen vaststellen wat de resultaten zijn geworden van de uit te voeren functiewijziging van dit NNN gebied, moet bekend zijn wat de actuele situatie van flora en fauna is. Op basis van het ontbreken van die kennis kan nu geen ontheffing verleend worden.

B.3. Plan afgraven akker, de aanleiding?

De huidige akker aan de westkant van Monnikenberg is voor het eerst goed zichtbaar op een kaart van 1933 (figuur 3). In vergelijking met figuur 1 op de kaart van 1900 is duidelijk dat er een groot stuk bos is verwijderd waardoor de open ruimte is ontstaan, westelijk van het weiland. Bij de VBAH is het niet bekend of hier direct sprake is geweest van een akker of dat er grasland, een weiland aanwezig was. Vanaf 1952 laten de topografische kaarten zien dat de bomen en struiken tussen het landhuis en het Monnikenwater zijn verwijderd. Voor zover bekend is dit gedaan om een mooie lange zichtlijn te krijgen vanuit het landhuis richting Hilversum met zicht op de Vituskerktoren. “

